

MALÉ ZÁZRAKY

PRÍBEHY ZDRAVOTNÝCH KLAUNOV

o. z. ČERVENÝ NOS Clowndoctors

Gary A. Edwards, Jarka Hatiarová,
Tomáš Hudcovič, Michaela Pastorková,
Mariana Kovačechová, Peter Važan

MALÉ ZÁZRAKY

PRÍBEHY ZDRAVOTNÝCH KLAUNOV

o. z. ČERVENÝ NOS Clowndoctors

Gary A. Edwards, Jarka Hatiarová,
Tomáš Hudcovič, Mariana Kovačechová,
Michaela Pastorková, Peter Važan

Malé zázraky Príbehy zdravotných klaunov

Autori a autorky: Gary A. Edwards, Jarka Hatiarová, Tomáš Hudcovič,
Mariana Kovačechová, Michaela Pastorková, Peter Važan

Editorky a korektorky: Zuzana Maďarová, Zdenka Pašuthová

Preklad: Danka Ježíková

Ilustrácie: Lenka Volšická

Obálka a grafická úprava: Roman Anderle

Vydalo občianske združenie ČERVENÝ NOS Clowndoctors
v roku 2013 ako svoju 2. publikáciu

Copyright © autori a autorky a ČERVENÝ NOS Clowndoctors
Cover design © Roman Anderle

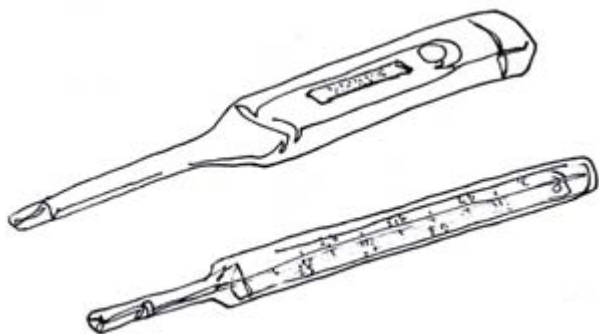
Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk

Prvé vydanie

ISBN: 978-80-971413-3-2

EAN: 9788097141332

www.cervenynos.sk

OBSAH

Na úvod (Gary Edwards)	5
Vtáčik pod posteľou (Gary Edwards)	8
Konkurz (Peter Važan)	12
Výcvikové stredisko (Michaela Pastorková)	17
Samkova archa (Mariana Kovačechová)	21
Šprint a šmyk (Tomáš Hudcovič).....	25
Neviditeľná babka (Jarka Hatiarová)	30
Nikolkin dar (Gary Edwards)	34
Liečba plačom (Jarka Hatiarová).....	36
Neboj sa! (Peter Važan).....	39
Regulárny zázrak (Tomáš Hudcovič)	43
Hokejka (Mariana Kovačechová).....	47
Oliver (Tomáš Hudcovič).....	51
Tínedžerské kukly (Michaela Pastorková).....	54

Jazyk ako jazyk (Jarka Hatiarová).....	57
Neviditeľné dievča – očný kontakt (Peter Važan).....	60
Princezná Karolína (Gary Edwards)	65
Prezuvky máme (Mariana Kovačechová).....	68
Milanko na baterky (Jarka Hatiarová).....	74
V správny čas na správnom mieste (Michaela Pastorková).....	77
Bublinky (Peter Važan)	80
My, mamy (Mariana Kovačechová)	83
Celoareálová klauniáda (Michaela Pastorková)	86
Nočná návšteva (Tomáš Hudcovič).....	88
Koncert pre Simonku (Jarka Hatiarová).....	92
Ktosi (Peter Važan).....	95
Terapia šokom alebo Ako sa dá prísť k slušnému hotelu (Mariana Kovačechová)	100
Nemocničný inventár (Michaela Pastorková)	103
„Šlahene“ (Jarka Hatiarová)	108
Kde realita končí, bubliny začínajú (Tomáš Hudcovič).....	111
O organizácii	114

NA ÚVOD

V roku 2003 som dostal list od MUDr. Daniely Sejnovej, primárky oddelenia detskej onkológie v nemocnici na Kramároch v Bratislave. Písala o zdravotných klaunoch, ktorých stretla na pediatrickom oddelení vo Francúzsku, a poprosila ma, aby som podobný projekt pripravil aj na Slovensku. Odpovedal som jej jediným slovom: OK.

O niekoľko týždňov som v nemocničnej jedálni zorganizoval konkurz na zdravotných klaunov. Pani doktorka Sejnová prišla na každé výberové konanie, ako aj na prípravné workshopy nášho prvého tímu. Ten tvorili štyria klauni, ktorí mali pracovať v Bratislave. Zúčastnila sa dokonca konkurzov organizovaných o rok a pol neskôr, keď sme do tímu pribrali ďalších troch zdravotných klaunov. Červený Nos Clowndoc-tors by bez pani doktorky Sejnovej nikdy nevznikol.

Napriek tomu, že si v tom čase robila druhú atestáciu a viedla najväčšie detské onkologické oddelenie na Slovensku, našla si čas a energiu na to, aby spolupracovala na realizácii projektu. Toto bol prvý malý zázrak z celej plejády zázrakov, ktoré prišli neskôr.

Zdravotnú starostlivosť si zväčša nespájame s radosťou a smiechom. Úsmev či smiech sa preto môžu javiť ako zázrak. Ak by sme však chceli obsiahnuť všetky príbehy o každom úsmeve, museli by sme vydať veľmi hrubý román. Preto sme pre vás pripravili výber neobyčajných stretnutí, ktoré vychádzajú zo skutočných udalostí. Všetky sa stali v nemocniciach počas pravidelných návštev zdravotných klaunov a klauniek z občianskeho združenia Červený Nos Clowndoctors, pričom každý jeden z nich je vskutku malým zázrakom.

Stalo sa zvykom, že nás – Červený Nos Clowndoctors žiadajú, aby sme s chronicky chorými pacientmi oslávili ich narodeniny, boli tam, keď sa pacient preberie po operácii, poskytnú rozptýlenie počas obzvlášť nepríjemných zákrokov, ako aj boli prítomní vtedy, keď mladý pacient umiera. Naša práca je tým plná emocionálnych zážitkov. Skôr než našim umelcom umožníme vstup do nemocnice pod menom Červený Nos, venujeme veľmi veľa času školeniam a tréningom, počas ktorých ich pripravujeme na rôzne situácie. Zároveň organizujeme pravidelnú psychologickú supervíziu. Napriek tomu nás ešte vždy príjemne prekvapí dopad našich návštev na desiatky tisíc vážne chorých detí, ktoré každoročne absolvujeme.

Našu prácu vnímam ako doplnok procesu liečenia. Ako niečo, čo dopĺňa skvelú prácu medicínskych

odborníkov v tejto krajine. Je celkom prirodzené, že sa nemocnice a zdravotný personál zameriavajú na ochorenie. Už len to slovo „nemocnica“. Ten prvotný dôvod, prečo sa ľudia v nemocnici ocitnú. Tu prichádzame k tomu, čím sa Červený Nos Clowndoctors odlišuje od všetkých ostatných, ktorí do nemocničnej izby pravidelne vstupujú. Zameriavame sa na smiech a radosť zo života. V skratke, nezameriavame našu pozornosť na chorobu. Z tohto dôvodu je náš vzťah k nemocničnému prostrediu, k personálu a napokon aj k samotným pacientom úplne iný. Možno práve preto sa v našej prítomnosti skôr udejú situácie, ktoré nikto nečaká. Pri návštevách sme pravidelne svedkami týchto magických momentov. Často ich zdieľame s kolegami, alebo ich spomenieme v našich výkazoch. Toto je však prvýkrát, čo sme tieto príbehy zozbierali a vydali pre verejnosť.

Na zrode tejto knihy sa podieľali šiesti autori (všetko skúsení klauni z občianskeho združenia Červený Nos Clowndoctors), ktorí vzájomnou spoluprácou strávili predĺžený víkend. Sedeli sme pri jednom stole v úplnom tichu celé hodiny, usilovne písali a znovu prežívali chvíle z nemocnice, každý vo svojom vlastnom svete. To ticho sme neskôr vyvážili spoločným spomínaním, smiechom a plačom.

Veľakrát, odkedy som sa tejto práci odovzdal, sa počas tých rokov niečo vo mne pohlo. Dnes som šťastný, že sa o tieto malé zázraky môžeme s vami podeliť.

Gary Edwards
zakladateľ o.z. Červený Nos Clowndoctors

VTÁČIK POD POSTEĽOU

„A potom tu máme ešte Martinu v izbe číslo štyri, ale tá je v posledných fázach choroby a zlyhávajú jej telesné funkcie. Už ani nevidí a navštíviť ju bude asi zbytočné.“ Hovorím so slúžiacim doktorom na detskom onkologickom oddelení. Získavam informácie o pacientoch pred začiatkom návštevy. Sme na jed-

notke intenzívnej starostlivosti, v jeho maličkej kancelárii hneď pri chodbe. Prikývnem a pozriem sa na tašku s kostýmom, ktorú držím v ruke. „Nevadilo by vám, keby som ju predsa len navštívil?“ pýtam sa a znovu zdviham oči, aby som zachytil jeho pohľad. „Vôbec nie, len to skúste,“ odpovedá pokojne. V jeho hlase nie je ani stopa po skepticizme. Prácu zdravotných klaunov pozná a rešpektuje.

Prezliekam sa do kostýmu a začínam návštevu – izbu číslo štyri si nechávam na koniec. Je uprostred chodby, takže počas návštevy niekoľkokrát prejdem okolo. Premýšľam, čo pre nevidiacu Martinu urobiť, a napokon sa rozhodnem, že svoju návštevu postavím na zvuku. To nebude problém. Nevidiacich pacientov som navštívil už mnohokrát.

Uplynulo niekoľko hodín a návšteva je takmer na konci. Stojím pred Martininými dverami a jemne zaklopem. Bez odozvy. Pootvorím dvere a nakuknem dovnútra. „Môžem ďalej?“ Martinina mamička sedí na stoličke vedľa postele, prsty jej nervózne hrajú a je očividne rozrušená. Martina, chudé a krehké deväťročné dievčatko bez vlasov, leží v posteli a slepo pozerá do stropu. „Áno,“ zamumle jej matka a krátko sa na mňa pozrie. Kruhy pod očami prezrádzajú, že dlho nespala. Pri lôžku prebdela veľmi dlho bez akejkoľvek nádeje. Jej dcéra zomiera.

Zdravím Martinu, predstavujem sa klaunským hlasom a hneď začínam s písaním, ktoré napodobňuje pípanie malého vtáčika.

„Ale, čože to je?“ pýtam sa Martiny. „Ty máš pod posteľou vtáčika?“ Martina sa usmeje. Jej matka sa na

mňa prekvapene pozerá. Nepochybujem, že i keď je Martina nevidomá, dokáže odhadnúť moje pohyby, a tak sa zohýbam a siaham pod posteľ. Zatlieskam pritom prstami o dľaň druhej ruky. „Mám ho!“ volám. „Chceš si ho vypočuť?“ Martina sa znovu usmieva, a aby potvrdila svoj záujem, dodá: „Uhm.“ Obaja vieme, že je to hra. Myslím, že najviac prekvapená je Martinina mama, ktorá ešte stále nechápe, čo sa vlastne deje. Nie je pre ňu ľahké pokoriť sklúčenosť, ktorá ju obklopuje zo všetkých strán. Hovorím si, že pre Martinu je naopak osviežujúce a zábavné byť zase normálnym, hravým dieťaťom.

Prikladám dlane zvierajúce „vtáčika“ k Martininmu uchu a skláňam sa až k nej, aby som pridal pípanie. Martinin úsmev je teraz ešte väčší. Prekvapenie jej mamičky strieda úžas. „Čo s ním mám urobiť?“ pýtam sa Martiny na imaginárneho vtáčika v mojich dlaniach. „Vyhodiť ho z okna?“ Pauza na reakciu. „Možno by som ti ho mal jednoducho vrátiť pod posteľ, aby si tu mala kamaráta...“ Martina súhlasí a zachichoce sa.

Predstieram, že vtáčika vraciam späť pod posteľ a pridám ešte trochu vtáčieho spevu na záver našej hry. Beriem do rúk ukulele a púšťam sa do pesničky o vtáčikovi, ktorý býva pod posteľou.

O dva týždne sa vraciam do nemocnice a chystám sa na ďalšiu návštevu, keď na chodbe narazím na známeho doktora. „Pamätáte sa na Martinku zo štvorky?“ pýta sa ma.

„Pamätám,“ odpoviem a s hrôzou očakávam, že mi povie to, čo som už toľkokrát počul. Na toto si nikdy

nezvyknem, rovnako ako si na to nezvykne ani personál nemocničných oddelení.

Mladučké životy, ktoré sú nútené podstúpiť trýzeň choroby, s dôstojnosťou a neokázalo bojujú v priebehu celého liečebného procesu – zahrňujúceho a pohlcujúceho úplne všetko, len aby svoj boj nakoniec prehrali. Aká márnosť, aká strata snov a možností. Je ťažké predstaviť si niečo smutnejšie.

„Po vašej návšteve,“ hovorí, „sa Martine zlepšil zdravotný stav – bol to obrat o stoosemdesiat stupňov. Vrátil sa jej zrak a všetky ďalšie telesné funkcie a poslali sme ju domov.“

Môj mozog je ako na horskej dráhe. Martina nezomrela. Je jednou z tých, ktorí sa z toho dostali. Poslali ju domov. Má šancu na dlhý a bohatý život. Do očí sa mi derú slzy. Viem, že lekári tomu hovoria spontánna remisia. Ale mne to pripadá skôr ako malý zázrak. Keď si dnes ľahnem do postele a budem pozeráť do stropu, budem počuť, ako si pod mojou posteľou štebotajú vtáci.

KONKURZ

„A to si sa k tomu ako dostal?“ pýtajú sa ma kamaráti a známi, keď sa dozvedia, že niekoľko dní v mesiaci trávim poobedia v nemocnici ako zdravotný klaun. Nechválím sa tým, skôr to trochu tajím. Myslím, že je to tak lepšie.

„To je super. Asi náročné, čo? Ja by som to nedokázal. Všetky tie choré deti, onkológia a tak...“ Usmejem sa a kývnem hlavou, alebo keď je čas a vhodná situácia, čo-to im vysvetlím. „Ja by som aj pomohol. Tá práca v kancli mi fakt niekedy nedáva zmysel. Mohol by som to robiť aj ja?“ chcú vedieť podaktorí.

Pred tromi rokmi som sa podobné otázky pýtal kamaráta Kukiho. O občianskom združení Červený Nos Clowndoctors som vedel iba toľko, že jeho klauni pravidelne chodia tešiť deti do nemocníc. „Myslím, že áno. Skús to. Napíš mail do kancelárie a uvidíš. Keď bude konkurz, tak sa ti možno ozvú,“ povedal Kuki. A tak som to skúsil.

Prešli týždne, mesiace. Už som ani nedúfal a takmer som na to zabudol, keď ma prekvapila nová

správa v počítači. Pozvánka. Mám sa dostaviť na klaunský konkurz. Už je to tu. Konkurz? Rozbúchalo sa mi srdce. Čo tam budem robiť? Budú ma skúšať? Mám si niečo pripraviť? Odpovede na moje otázky som nedostával ani od Kukiho, ani z kancelárie. Vraj uvidím, mám sa nechať prekvapiť. Celé to bolo akési záhadné. Príde tam riaditeľ združenia – Američan Gary Edwards – a on si vraj už na nás niečo vymyslí. Wow, tak Amík. OK, po anglicky viem bez problémov. Tušil som ale, že toto nebudú prijímačky do jazykovej školy. Well, uvidím, idem to aspoň skúsiť, je to výzva. Pokojnejší som však nebol ani o kúsok. Na mojej rastúcej nervozite sa do poslednej chvíle nič nezmenilo. Čas začal plynúť rýchlejšie.

O pár dní neskôr som vošiel do sály, v ktorej sa mal konkurz konať. Sedelo tam zopár mladých odhodlaných ľudí. S podobným výrazom na tvári, aký som mal asi aj ja. Zmes zvedavosti, napätia, nadšenia a sústredenia, ktorým dominoval jeden obrovský otáznik.

Mr. Gary bol chlapík v rokoch, stredne vysokej športovej postavy. Výrazný nos, na ktorom sedeli okuliare, pod ním ryšavé fúzy a pevný stisk ruky. Prvá vec, čo si pamätám. Odrazu sme všetci stáli v kruhu. Na naše prekvapenie začal hovoriť okrem angličtiny aj lámanou češtinou. To jediné bolo na ňom smiešne. Moje očakávania zažili prvé sklamanie. Takto teda vyzerá skutočný klaun?

Odvtedy už išlo všetko veľmi rýchlo. Začíname! So skríženými rukami sme sa mali chytiť vlastného nosa, nespustiť z neho ukazováky a ruky odkrútiť. Na prvý pokus sa to podarilo iba jednému z nás. Ja som to veru

nebol. „Ako rýchlo sa tu vyraduje?“ pýtal som sa samého seba. Keď to takto pôjde ďalej, som stratený. Obzrel som si ľudí vôkol seba a väčšinu som považoval za vhodnejších kandidátov, než som bol ja. Uvidím.

Nasledovala malá spoločná rozcvička a potom prišiel rad na každého z nás. Postupne sme prichádzali pred porotu, v ktorej bol Gary, koordinátorka klaunov Marika a všetci účastníci tejto šou s neistým koncom. Každý sám za seba, pekne po jednom sme bez akejkoľvek opory prechádzali najrôznejšími testami našich mentálnych a fyzických schopností. Garyho tvár bola dokonale nečitateľná. Mal som pocit, že nás vyhodí všetkých. Na jeho úlohy neexistovalo správne riešenie. Aj taká jednoduchá vec, ako prísť pred obecenstvo a úplne vážne povedať svoje meno a obľúbené jedlo, sa často končila absolútne zmäteným výrazom na tvári účinkujúceho.

„Peter.“ Pauza. „Kapustnica.“

„Špatne, ešte jednou,“ vraví Gary.

Čo na tom môže byť zlé? Mám ešte jeden pokus! Idem. „Peter.“ Dlhšia pauza. „Kapustnica.“ Napäté ticho.

„Určite?“ pýta sa Mr. Gary.

„Jasné!“ povedal som netušiac, že to bola asi posledná vec, ktorá mi v ten deň bola jasná.

Všetci sme sa striedali v pestrom kolotoči predvádzania svojich schopností, ktoré sa na naše prekvapenie vzápätí menili na totálne neschopnosti. Ved' skúste tancovať odzemok, rapovať pritom a v sekunde prejsť na country-korčuľovanie v kombinácii s operným spevom. A to všetko v úplnej vážnosti. Akýkoľvek smiech účinkujúceho bol zakázaný. Mínusové body, chápete.

Prvý uchádzač už po polhodine sám od seba opúšťa miestnosť a možnosť zabojovať o klaunskú pozíciu. Tých ostatných, ktorí sú navyše, bude musieť niekto vyhodiť. Ja odchádzať nemienim! Táto výzva sa mi páči čoraz viac. Naša psychika dostáva poriadne zabrať. Na tvárach a možno i výkonoch uchádzačov vidieť prvé vážne pochybnosti. Hodnotiť si to netrúfam. Scenár tejto absurdnej šou, pravidlá tejto podivnej výberovej hry nepozná nikto z nás. Pozná ich vôbec Mr. Gary Edwards? Mimochodom, kto pozná Garyho?

Počas jednotlivých cvičení či testov nám Gary dáva akési malé lekcie či návody. „Klaun je kráľom času,“ vraví nám, no zároveň čokoľvek robíme, prikazuje: „Rýklejšie, rýklejšie, ešte víc rykle.“ Až na samú hranicu svetelnej rýchlosti bláznovstva. Všetci už chápeme, že chce od nás nemožné. Snažíme sa s tým pracovať, ale skutočne pochopiť to dokážeme asi až neskôr.

„Dej si ty gatě výš!“ povie, keď som na rade. Poslúchnem a nohavice si posuniem do najvyššej možnej polohy – dotýkajú sa hrudného koša. „Špatně, dej si je výš.“ Skúsím to. Zmrštím svoje telo, vypnem nohavice. Mám pocit, že ma rozrežú na polovicu. Podarí sa mi ich dať o dva centimetre vyššie. „Ještě výš!“ nekompromisne prikazuje Mr. Gary. Som v koncoch, už nedám ani centimeter, on to vie už dávno. Posiela ma preč. Tak toto je ten koniec?

Nie. Nastupuje iný gladiátor – klaun. Ďalšie kolo a ešte jedno. Mnohé situácie sú viac než vtipné. Možno práve v niekom z nás ožíva klaun. Po niekoľkých hodinách kompletne vyčerpaní odchádzame domov. Bol to boj so sebou, s Garyho želaniami, s možnosťou

splniť nemožné. Netuším, ako to dopadlo. Uvidím. Zvládol som to? Neviem. Viem však jedno: Okrem toho mladíka, čo odišiel sám, sme všetci víťazi.

O pár dní ma prekvapil telefonát z kancelárie. Prešiel som prvým kolom konkurzu, pozvali ma na prvý zo série prípravných workshopov zameraných na prácu zdravotného klauna. Ešte stále som bol niekoľko mesiacov vzdialený od práce v nemocnici. Nič nebolo isté.

Workshopy boli úžasné. Tolko intenzívnej zábavy a zároveň tvrdej práce som dovtedy nezažil. Humor je občas drina. Hrdina. Konečne som mal možnosť vidieť, že Mr. Gary je Pán Klaun. Previedol nás základmi klaunskej práce, veľa nás naučil a v mnohom nás inšpiroval. Naše osobnosti pomaly dostávali nový – klaunský rozmer. Pomohol tomu aj náš špeciálny odev, klaunský kostým.

Na poslednom workshope sa nás Gary pýtal: „Tak jak se cítíte, ste už pripravení na práca v nemocnici?“ Skromne sme zapochybovali. Myslím, že nikto ešte stále nevedel, čo nás čaká.

O pár týždňov, po absolvovaní prvých civilných návštev, sme sa ocitli v nemocnici s novými menami. Takto sa zrodil asistent Kapusta – moje druhé ja, ktoré ihneď našlo nových kolegov a kamarátov: doktora Karla Žinčicu, primárku Ritu, sestričku Gvendolínu Vygumovanú, doktorku Zagi, sestričku Snosnu Pištíkovú, sestričku Lilu či doktora Špagetu. Asistent Krasomil Kapusta s nimi už čoskoro začal pracovať. A tak je to dodnes. Stojí to zato. Ako každá práca, ktorú robíme celým srdcom.

VÝCVIKOVÉ STREDISKO

Priznám sa, že kedysi mi pri slove nemocnica naskakovala husia koža. Vďaka mojej práci zdravotnej klaunky sa mi dnes s touto inštitúciou spája aj množstvo veselých zážitkov. A dúfam, že svojou klaunskou prítomnosťou na oddeleniach vytvárame s kolegami príjemné spomienky aj mnohým pacientom.

V každodennom živote dosť trpím už aj vtedy, keď mi sestra odoberá malú fľaštičku krvi, neviem si preto predstaviť, že by som mala mať v žile nainštalovanú ihlu niekoľko hodín a musela by som čakať, kým mi stečie infúzia. No ako klaunka sa s podobnými procedúrami pasujem bežne. Patrí medzi ne aj inhalácia. Pacient si musí na nos a ústa nasadiť priesvitnú masku s nádobkou, do ktorej sestričky vložia liečivý roztok. Tento „lekársky náhubok“ je hadičkou napojený na bombičku stlačeného vzduchu so zvýšeným percentom kyslíka. Celé inhalovanie sprevádza neprestajné a dosť otravné syčanie. Celkom nudná činnosť, pri ktorej nie každé dieťa dokáže obsedieť...

„Klop-klop!“ ozve sa ťukanie na nemocničnú izbu číslo 2, v ktorej práve sedí osemročný Lukáš a dýcha ozdravujúci plyn. S otcom sa na seba začudovane pozerú. Kto by klopal na dvere v nemocnici? Doteraz si doktorky podávali kľučky bez opýtania a koniec koncov žiadnu návštevu nečakajú.

„Môžeme ďalej? Teda skôr bližšie,“ nakuknem do miestnosti a vidím, že oči prítomných sa zabodnú do môjho svietivo červeného nosa.

Ako zdravotní klauni si od pacientov vždy pýtame povolenie na vstup do izby. Snažíme sa tak navrátiť im pocit domova a súkromia. Pocit, že aspoň sčasti môžu rozhodovať o tom, kto a kedy vstúpi do ich blízkosti. Dávame im najavo, že oni sú pánmi svojej izby, hoci nemocničnej. Sme totiž jediní doktori, ktorých môžu odmietnuť a poslať preč. A my ich rozhodnutia rešpektujeme. Podľa zvedavých očí a jemného úškrnu otca

a syna to však vyzeralo, že túto izbu môžeme navštíviť. Odvážili sme sa vojsť.

„Som sestrička Krvinka Obehová a toto je môj kolega doktor Johan Strauss Stresser. Prišli sme skontrolovať, ako pokračujete v potápačskom kurze,“ vyhláknem a veľavravne hodím očkom na Lukáša. S inhalačnou maskou totiž skutočne vyzerá ako potápač s dýchacím prístrojom, ktorého vyrušili počas suchého tréningu. „Vy musíte byť jeho osobný tréner, veľa som o vás počul, rád vás spoznávam,“ doktor Stresser uznanlivo podáva ruku otcovi. V očiach oboch obyvateľov izby vidieť iskru a záujem o našu hru na špeciálne výcvikové centrum pre profesionálnych potápačov.

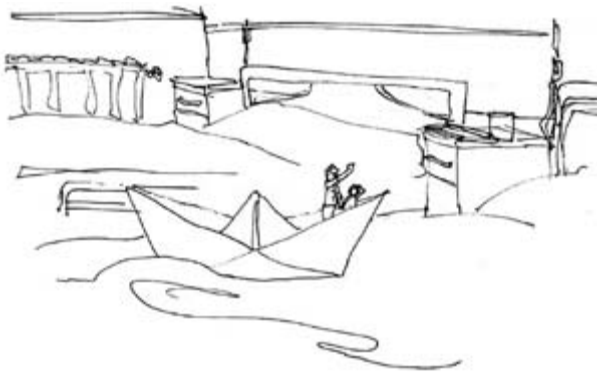
Začali sme pekne od podlahy. Krvinka najprv vysvetlila, v ktorej fáze školenia sa Luky nachádza a čo sa vlastne deje vnútri jeho dýchacích ciest. Na zobrazenie molekúl kyslíka použila bublifuk. Sestričkinu prednášku narúšal doktor Stresser, ktorý lietajúce farebné bublinky neustále požíeral alebo praskal. Pacient sa pomaly začal usmievať a zabávať.

Sestrička Obehová dávala Stresserovi pokyny na znázorňovanie ďalších častí povinného tréningu. Nasledovalo doktorovo plávanie po izbe v štýloch kraul, znak, slon či besný pes a spoou-mau-leu-né rozprávanie pod vodou. Aj to musí správny potápač ovládať. To už malý Lukáš vyzeral ako rehotajúci sa parný hrniec a ani jeho ocino sa nezdržal smiechu.

„No vidíš, že si to zvládol,“ pochválila chlapca zdravotná sestra, ktorá práve vošla do miestnosti, aby mu zložila inhalačnú masku, teda pardon, dýchací prístroj. „To je hĺbkový potápač a práve absolvoval potápačský

tréning!“ vysvetlil situáciu doktor Stresser. Sestrička v bielom plášti sa usmiala a žmurknutím poďakovala červenonosým kolegom.

Opäť sme ako klauni pomohli ozvláštniť a spríjemniť rutinné nemocničné činnosti. A to je naša úloha – zariadiť, aby sa stojan na infúzie premenil na vešiak na klobúky a infúzia na luxusný miešaný drink alebo aby sa z rolky toaletného papiera v skrinke stal štýlový kvetináč, v ktorom rastú balónové slnečnice. Jednoducho stačí malé klaunské kúzlo, aby sa z obyčajného nemocničného zariadenia stalo niečo zázračné. A pacient, rodič alebo práve ordinujúci doktor možno pri pohľade na túto vec aspoň na chvíľočku zabudnú na jej lekárske využitie a spomenú si na bizarný príbeh, ktorý zažili spolu s neobyčajnými návštevníkmi s červenými nosmi.

SAMKOVA ARCHA

Všimli ste si, že nohy idú niekedy ľahko, niekedy ťažšie a niekedy zvedavo? A všimli ste si, že ak o niečom hovoríme, že je to po prvý raz, zostáva to v našich myšliach a srdciach navždy?

Každý večer zaspávam s otázkami, rekapitulujem a ďakujem. Napríklad aj za to, že dve osoby v jednom tele dokážu žiť v takej harmónii ako JA – Mariana a moje DRUHÉ JA – doktorka Frčka Strelená. To je moje klaunské meno. Dve postavy – jedno srdce.

Frčka prináša do môjho života pravdu. Je doktorka a zobúdz sa vo mne pravidelne počas návštev nemocničných detských oddelení. Keď som pred piatimi rokmi po prvý raz vstupovala na onkologické oddelenie ako Frčka Strelená, mala som nohy ako z olova.

Nechceli ísť, potvory. Obávali sa niečoho nepoznaného, niečoho, čo naháňa strach, na čo nechceme myslieť...

Ako som tak prechádzala izbami, stretla som na chodbe chlapca s očami veľkými ako svet. Prižmúril ich, zatváril sa, že ma nevidí, a zahľadel sa do diaľky. Nenápadne som pozorovala vyholenú hlávku, ktorej majiteľ pôsobil neuveriteľne nežne. Keď sa nám opäť stretli oči, premietol mi v nich sekundový film o svojom živote. Teda aspoň o posledných mesiacoch, ktoré trávil za stenami nemocnice.

„Ahoj. Som doktorka Frčka Strelená,“ povedala som a priateľsky som natiahla k Samkovi ruku.

„On si žije vo vlastnom svete. Sám sa vyhrá,“ zaznelo z úst okoloidúcej mamy ďalšieho dieťaťa, ktoré bývalo v susednej izbe. Samko plával chodbou s papierovou lodičkou v ruke, akoby bol na opustenom ostrove. „Vždy som túžila plaviť sa po mori. Mohla by som sa k vám pridať, kapitán?“ nesmelo som sa opýtať a dúfala som v kladnú odpoveď.

Samko privrel oči s dlhými mihalnicami a naznačil mi, že nemá nič proti. Spoločne sme sa plavili v tichosti, s rukami položenými na lodi, popri izbičkách ostatných detí. Zastavili sme raz pri Terezkinom, raz pri Tomáškovom či inom ostrove. Nazreli sme do iného sveta cez sklo na dverách, potom kapitán Samko naznačil vyťahovanie kotvy, odrazili sme sa a plávali ďalej.

„Kapitán!? A čo ak nás zastihne búrka?“ opýtala som sa. Samko chvíľu potichu uvažoval, vyvalil na mňa obrovské oči, v ktorých sa odrazu zablysol nádych ši-

balstva, a chytil ma za ruku. Pocit šťastia, ktorý ma v danom momente zalial, som si niesla na našich plavbách ďalšie skoro dva roky. K tichým prechádzkam sa časom pridali kúzla, smiech a doberanie si jeden druhého. Spoločné utorky napĺňali niečím dôležitým mňa aj jeho.

Zvyčajne pri rozlúčkach plačeme a zosmutnieme, keď sa však Samkov zdravotný stav zlepšil a odchádzal domov, bola som najšťastnejším človekom na svete.

Po čase sa Samkova choroba vrátila. Stretli sme sa na onkológii počas dôležitých vyšetrení, ktoré rozhodli, že sa musí podrobiť transplantácii kostnej drene v Prahe. Spolu sme vyrobili papierovú loď, na ktorej sa mal preplaviť do Českej republiky, a k nej som mu pribalila psíka, papagája, labuť a macka – zvieratá, ktoré Samko miloval a ktoré so mnou neustále vyrábalo zo sušených dážďoviek (tak nazýval podlhovasté tvarovacie balóniky). Po úspešnej operácii sa opäť dostal domov na Slovensko a dlhší čas sme sa nevideli.

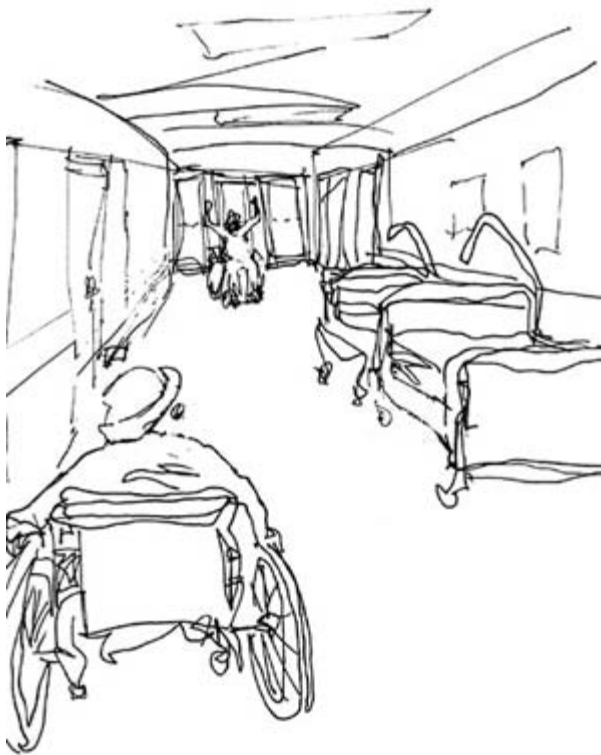
V jeden slnečný deň, keď som sa ako Frčka chystala na moje obľúbené liečebné metódy typu celohlavový úsmev, zaľúbené tokanie či hľadanie múch v našom živote, ma pri dverách pristavila zdravotná sestra a povedala: „Je tu Samko. Bohužiaľ, je mu veľmi zle, je slabý, nevládze rozprávať. Ale pýtal sa na vás, neskočíte najprv k nemu?“ Moje nohy, ktoré si zvykli po rokoch praxe na onkológii kráčať s ľahkosťou, opäť náhle oťaželi. Vedela som, jednoducho som cítila, že je zle.

V rýchlosti som sa pokúšala zistiť, čo by Samkovi urobilo radosť. Ale na nič múdre, veselé ani originálne som neprišla. Rozhodla som sa, že pri ňom budem

len tak. V nahote a tichosti, v akej sme sa stretli pred rokmi. Samkova nežná tvár, ktorá sa snažila zamaskovať bolesť a utrpenie, ma vždy dojímala. Tentoraz však na mňa spod mihalníc nepozeral šibalsky, jeho viečka boli akési ťažké. Čupla som si k nemu, chytila som ho za nevládnú rúčku a povedala som, že mám veľa sušených dážďoviek, ktoré by som rada premenila na psa, papagája, labuť a mačku. Nemala som však po ruke kamaráta, ktorý by sa o tieto zvieratká vedel postarať tak krásne ako on.

„Ty si, Samko, ten najlepší kamarát na svete. Pri tebe sa tie zvieratká budú cítiť najlepšie,“ povedala som a v tichosti som vyrábala to, čo som sľúbila. Obložila som zvieratami Samkovu posteľ, potichu som ho chytila za rúčku. Rozprávali sme sa očami a slová nám nechýbali. Presne ako pred rokmi. Jemne, takmer bez pohybu ma jedným prstekom pohladkal a zaspal od únavy. Samko odplával na našej papierovej lodi, tentoraz bezo mňa.

Občas si, podobne ako iní ľudia, povzdychnem a pošťážujem sa na všetko možné. Vtedy sa objaví moje DRUHÉ JA – Frčka Strelená a pošepne: „Obzri sa okolo seba. Máš všetko. Zdravie, krásne deti, prácu, ktorú miluješ. Nezabudni, že jedine tí, ktorí sú za nemocničnými múrmi, majú nárok hnevať sa na celý svet. Ale napriek tomu to nerobia. Bojujú.“ A ja im večer, keď zaspávam, z celého srdca ďakujem za každé naše stretnutie a za to, že mi ukazujú cestu.

ŠPRINT A ŠMYK

Doktor Capko a doktor Karol Žinčica stoja pred dverami ortopedického oddelenia a čakajú, kým zabzučí elektronický zámok. Zvuk sa dlhšiu dobu neozýva, takže čas trávia vymýšľaním nejakého kľúčového motívu pre dnešné „vyšetovanie“.

Keď sa ozval zvuk zámku a my sme vošli na oddelenie, pohľad na chodbu nám okamžite zmenil dohodnuté plány. Po chodbe sa pomaly presúval chlapec na vozíku v sprievode svojej mamy. Keďže doktor Žinčica a aj ja sme fanúšikmi všetkého motorového a kolesového, hneď sme začali obdivne komentovať prítomné vozidlo. Rozplývali sme sa nad konštrukčnými prvkami, ospevovali sme karosériu, ohmatávali luxusné čalúnenie a pri pohľade na špičkové pretekárske pneumatiky sme sa neubránili slintaniu. Tak hlboko je v našich srdciach zakorenená láska k motoristickému športu. Malému Martinovi, ktorý bol hendikepovaný telesne a trochu aj mentálne, sa naše komplimenty očividne páčili. Na naše otázky o výkone motora a používanom palive síce nevedel odpovedať úplne presne, ale svet sa kvôli tomu nezrútil.

Ani raz sa na nás priamo nepozrel, iba sa usmieval popod nos, a tak sme „hodili“ krátku reč so zaslúžilou trénerkou motoristického športu – Martinovou mamou. Zistili sme, že Martin pokoril niekoľko svetových okruhov od Detvy po Zvolen. Zlatých pohárov sa mu vraj na poličkách kopí tolko, že strieborné poháre už začal vyhadzovať do zberu cenných kovov. Naozaj má za sebou krásne výsledky.

Martin náš rozhovor pozorne počúval a stále sa nenápadne pochechtával. Všimli sme si, že rozumel úplne všetkému, o čom sme sa s jeho trénerkou rozprávali, a tak bolo treba zistiť poslednú vec – či by mal chuť na duel v súťažnej disciplíne „šprint a šmyk“. Pri vchode na oddelenie totiž parkoval starší invalidný supersportiak. Nemal ani zďaleka také parametre

a dizajn ako Martinova mašina, ale doktor Capko sa riadi krédom, že kvalitný jazdec spraví dobrý čas na akomkoľvek stroji. Situácia na chodbe bola priaznivá, čo znamenalo, že bude dostatok miesta na prípadné šmyky a na trať by nemala skočiť žiadna divá zver ani zdravotná sestra. Spýtal som sa Martina, či by nebol proti, keby sme si „struhli“ malé preteky. Trénerka súhlasne mrkla a dala Martinovi pri rozhodovaní plnú moc. Vzrušene prikývol. Doktor Žinčica sa premenil na elektronickú časomieru a jasne určil pravidlá. Martin bude štartovať z konca chodby, doktor Capko sa pripraví v štartovacím boxe pri vchode na oddelenie. Cieľovou páskou sú dvere izby, ktorá je presne v strede chodby. Kto sa dvier dotkne ako prvý, bude absolútnym víťazom v súťažnej disciplíne „šprint a šmyk“.

Na Martinovi bolo vidieť vzrušenie. Trénerka sa pokojne usmievala, z čoho sme usúdili, že pozná schopnosti svojho zverenca a môže mu plne dôverovať. Doktor Capko nič nenechával na náhodu a pripravil bezpečnostné prilby, ktoré sú pri pretekoch tohto typu absolútnou nutnosťou. Fialová nafukovacia prilba pre Martina bola vyrobená z extraktu fialiek a uhlíkových vlákien. Doktor Capko si vyrobil zelenú nafukovaciu prilbu z kapusty, lopúcha a petržlenovej vňate. Doktor Žinčica sa premenil na bezpečnostné vozidlo, ktoré absolvovalo prieskumný okruh po chodbe a upozornilo nás na možné riziká.

Na trati, kde mal frčať Martin, nehrozilo žiadne riziko, pretože chodba bola v celej šírke použiteľná. V úseku, kde mal fičať doktor Capko, boli odparkované dve pojazdné ležadlá, ktoré značne zužovali miesto pre-

jazdu. Evidentne nevýhodnejšie podmienky, ale taký už je život. Doktor Žinčica sa opäť zmenil na časomieru a udelil jazdcom posledné pokyny. Keďže z výťahu bolo počuť zvuk blížiacej sa večere, nastal najvyšší čas odštartovať preteky. Chodbou sa rozľahol brblajúci zvuk dvojvalca doktora Capka a tiché ševelenie Martinovho desaťvalca. Tri... dva... jeden... štart.

Martin vyrazil a premieňal silu svojich paží na kinetickú konštrukčnú energiu, ktorá stroj hnala vpred. Aj Tom Cruise by zabudol svoje meno, keby videl taký štart. Doktor Capko štartoval s vedomím, že jeho stroj má defekt na ľavom kolese a podľa fyzikálnych pravidiel ho to ťahá doľava. Práve na mieste, kde odstavené lôžko zužovalo prejazd, doktor Capko nezvládol riadenie a vrazil do prekážky. Martin sa blížil k cieľovej páske a ruky dával dole z plynu. Doktor Capko sa snažil zaradiť spiatočku, ale s defektom sa cúva ťažko.

Martin ukončil svoju jazdu brilantným šmykom, dotkol sa dverí, doktor Žinčica zastavil jeho časomieru. Doktor Capko sa vrátil na vozovku a ruky dal na plyn. Druhé ležadlo nenápadne stálo na opačnej strane chodby. Doktor Capko síce nechcel zopakovať rovnakú chybu, no tak či onak opakuje a... opäť kolízia, tentoraz so stenou. Našťastie ani omietka, ani karoséria si z tohto stretnutia neodniesli žiadne stopy. Doktor Capko sa dovliekol k cieľovým dverám úplne zničený a očividne psychicky na dne. Skúšal jemne protestovať proti kvalite trate, ale hlavný časomerač jeho protesty kategoricky zamietol. Martin po prvý raz zdvihol hlavu a pozrel sa na nás. Bol zvedavý, koho to vlastne porazil. Dožadoval sa ďalšej jazdy, ale z výťahu sa vyrútil nere-

zový kamión s večerou a chodba sa zapĺňala hladnými chodcami. Odvetu nebolo možné uskutočniť.

Preteky jednoznačne potvrdili prítomnosť veľkého vzrušenia, ktoré v takýchto napínavých chvíľach prežívajú pacienti s fyzickým postihnutím. Preto by som odporučil všetkým nemocniciam vybudovať klimatizovanú jemne klopenú stometrovú dráhu, na ktorej by si pacienti a pacientky (do únosnej miery) dvíhali adrenalín. Vyhlásenie víťazov prebiehalo nasledovne: hlavnou cenou bola teplá večera, molitanový červený nos a hymna pre víťaza. Nad Tatrou sá blýska hromy divo bííjúúú...

NEVIDITEĽNÁ BABKA

Je naozaj veľmi zvláštne, ako sa človek počas dospievania mení. V istom veku s ním jednoducho začnú lomcovať hormóny a nedá sa s ním rozprávať. Áno, hovorím o puberte. V nemocniciach leží veľa pubertiek a nájde sa aj zopár takých, ktorí sú už na klaunov „veľkí“ a odmietajú nás, lebo si myslia, že nás nepotrebujú. Ja ich však vyslovene zbožňujem. Teda presnejšie povedané, nie ja, ale primárka De Mencia.

Som zdravotná klaunka a primárka De Mencia je mojou neoddeliteľnou súčasťou. Keď som dostala červený nos, mala som pocit, že konečne môžem byť sama sebou a nemusím sa zbytočne obmedzovať. Jed-

noducho môžem rozdávať radosť a smiech bez podozrievavých pohľadov ľudí naokolo. Veď kto už je dnes veselý a plný energie len tak? Odkedy som v nemocnici ako klaunka, cítim, že dávam radosť presne tým, ktorí ju potrebujú najviac. Malý, veľká, zelená, modrý, to je jedno. Každý má právo smiať sa a byť šťastný a každý to aj chce, len niektorí o tom nevedia a musíme im to povedať my – klauni a klaunky. Takže tras sa milý pubertiak, úsmevu sa nevyhneš!

Ako tak vchádzam do dverí nemocničnej izby s doktorom Krokodajlom, cítim, že tu nie sme príliš vítaní. Na posteli leží asi šestnásťročná Monika po operácii skoliózy. V izbe je jediná pacientka a spoločnosť jej robí mama. Miestnosť je namaľovaná nažltlo a závesom je rozdelená na polovicu. Balkón je pootvorený a v izbe počuť len vtáky štebotajúce v nemocničnom parku. Monika leží na chrbte a hnedé vlasy stiahnuté vo vrkoči má veľmi strapaté, zdá sa, že už dlho nezmenila polohu.

Predstavíme sa, no ona len znudene pretočí oči a nahnevane odfrkne: „Chodte preč, na toto fakt nemám náladu, už som stará na také blbosti!“ Každý pacient má právo odmietnuť nás, ale práve v tomto prípade máme pocit, že toto „nie“, znamená „možno“. Mama nad Monikou len nešťastne stojí, nesmelo sa na nás usmeje a pokrčí plecami. Máme asi tri sekundy na reakciu, potom bude neskoro niečo začínať. Adrenálín mi napovie: „My sme neprišli za vami, ale tuto za babkou,“ poviem sebavedomo.

Vidím, ako doktor Krokodajl vypúli oči a pridá sa k mojej hre. Idem k prázdnej posteli vedľa pacientky

a pozerám na ňu, akoby tam niekto bol. Doktor Krokodajl podíde k posteli z druhej strany a urobí to isté. Ticho naruší moja otázka:

„Tak čo, babka, ako po operácii? Cvičíte poriadne, skúsime to spolu, čo?“

Chytím poskladaný paplón za konček a kolega intuitívne urobí to isté. Dvíhame paplón a vyzerá to, že sú pod ním nohy, ktoré naozaj cvičia. Všimla som si, že máme obecenstvo. Mamina aj dcéra nás neveriacky pozorujú. Potom doktor Krokodajl upozorňuje na jednu vymoženosť. „Babi, vy máte polohovateľnú posteľ. Tu to zmačnete a pôjde to... babka stačí... babkaaa!“ To už je ale neskoro, lebo babkin vankúš sa dvíha a opäť klesá a nedá sa zastaviť. Nakoniec doktor vykrikuje: „Grcká!“

Rýchlo utekám k stolu, beriem odtiaľ malú bielu misku a prikladám ju k hlave neviditeľnej babky. Po tomto poplachu je doktor Krokodajl pokojnejší a konštatuje, že najhoršie je už za ňou. Ja som ostala zaražene stáť pri posteli s pohľadom upretým do misky. Je ticho. Jediné, čo počuť, sú rehoty maminy a dcéry. Môj pohľad je stále vážny a ani to, že si mama utiera slzy od smiechu, ma nerozhádže. Doktor Krokodajl pomaly prichádza ku mne a obaja si užívame ticho prerušované smiechom.

„Pastelky!“ vyhrknem. Viac netreba. Tie dve sa už ani nesnažia maskovať smiech. Monika sa smeje len tak, ako jej to zdravotný stav dovoľuje. Syčí, híka a snaží sa čo najmenej natriasať. No keďže vidí, ako sa smeje aj mamina, ide jej to nenatriasanie len veľmi ťažko. Pozerajú na seba, akoby si už ani nepamätali, kedy sa

naposledy takto spolu smiali. A toto je práve tá chvíľa, ktorú milujem, keď sa pohnú ľady, otvoria sa srdcia a z veľkej pubertiačky vykukne ten malý človečik, pri ktorom stojí jeho mama tak isto ako pred rokmi. V podstate sa nič nezmenilo. Majú jedna druhú tak ako predtým. Rozdiel je len v tom, že teraz o tom vedia.

Nám ostáva už len vysvetliť diagnózu. Babka trpí obsedantno-farbičkovým správaním, ktoré sa vyznačuje najmä hryzením a žutím pasteliek. Navyše je veľmi riskantné mať babku na detskom oddelení, kde musí stále odolávať toľkým pastelkám. Doktor Krokodajl babke naposledy dohovára a zaťahuje okolo jej postele záves s ovečkami.

„Prosím vás, dajte na ňu pozor, nech nežuje tie ceruzky, potom jej bude zle,“ vravím vysmiatej slečne, ktorá ešte pred chvíľou chcela zrušiť celý svet.

„Babka, nehrajte sa s tou posteľou, babi, to nie je hračka!“ počujem spoza chrbta vykrikovať doktora Krokodajla s hlavou strčenou medzi závesmi. Beriem ho za rukáv, lúčime sa a ideme preč. Chvíľu ešte čakáme za dverami, zvedaví na výsledok. Počujeme len smiech a to, ako obe rozoberajú, čo práve videli. Tu za dverami sa môžeme smiať aj my. Som spokojná a určite aj doktor Krokodajl. Posilnení úspechom mierime k ďalším dverám. Zase sa nám podarilo niekoho rozviesiť aj proti jeho vôli.

NIKOLKIN DAR

S Nikolkou som sa prvýkrát stretol týždeň po tom, čo sme začali chodiť do nemocnice. Vtedy už v nemocnici prežila tri roky, ak sa to životom vôbec dá nazvať. Na lôžko jednotky intenzívnej starostlivosti ostala pripútaná po automobilovej nehode, pri ktorej prišla o oboch rodičov a úplne ochrnula. Dýchala pomocou

umelej kanyly pripojenej k prístroju vedľa postele. Jej nádherne modré oči, ktoré boli tým jediným, čím mohla hýbať, ostali uväznené v atrofiou postihnutom tele bez známok života. V tom čase mala šesť rokov. Prežil som s ňou dva roky jej krátkeho a tragického života.

Nikolka sa neutápala v ľútosťi. Svoj život nevnímala tragicky, aj keď som kdesi vo vnútri cítil, že na to mala právo. Bola taká statočná a prijímajúca, že keď som bol s ňou, či skôr keď som s ňou bol v úlohe klauna, zabudol som, v akej ťažkej situácii sa nachádza. Videl som len veselé a rozkošné dieťa – také, akým v skutočnosti bola.

Mala to v očiach, keď sa usmiala, alebo dokonca smiala. Keď chcela povedať „áno“, mierne zaškúlila. „Nie“ vyjadrovala prudkým pohybom očí do strán. Jej smiech bol tichý, a predsa hlasný, zázračný a nákazlivý, ako len detský smiech môže byť. Videl som ju ako behá, hrá sa a smeje sa s kamarátmi, pričom sa jej kučeravé blond vlasy trblietali v slnečných lúčoch. Nič z toho sa však nikdy nestalo.

Po každej návšteve Nikolky som potreboval byť sám, aby som si usporiadal myšlienky. Skúmal som svoje vnútro, premýšľal som a žasol som nad zázrakovom živote, no zároveň ma hnevala nevyspytateľnosť osudu. Pri tom náhlom precitnutí som najskôr plakal, potom som sa zase smial a radoval. Vďaka nej som si začal veci viac uvedomovať. Bol to dar, ktorý mi Nikolka venovala. Ja som jej na tvári vyčaril úsmev. Taká bola naša tichá dohoda. Vyhrať. Vyhrať. Nikdy na ňu nezabudnem.

LIEČBA PLAČOM

Známou chodbou na detskej ortopédii sa rúti klaunská expedícia. Ja ako primárka De Mencia a kolegyňa Lucka ako sestrička Annamnéza Celková. Došuchceme sa za veľkého hurhaja do jednej nemocničnej izby, kde leží najvyššia pacientka, akú sme kedy videli.

„Joj, ako dobre, že idete, skoro celý deň mi plače,“ hovorí nám jej mama a vyzerá veľmi ustarostene. Janka meria famóznych stodeväťdesiatpäť centimetrov a má asi osemnásť rokov. Leží na posteli, z ktorej jej len tak-tak nevytrčajú nohy, a pozerá sa na nás veľkými modrými uplakanými očami, ktoré sú prázdne, plné beznádeje a straty chuti do života. Viem, že jej operovali chrbticu a už tam leží nejaký ten týždeň. Je taká bezmocná a krehká, až za ňu pociťujem obrovskú zodpovednosť. Skúsila som sa vžiť do jej kože a pravdupovediac, asi by mi žiadne slová útechy nepomohli. Musíme nájsť iný spôsob, ako jej urobiť radosť.

„Ale jej to pristane, keď plače, čo?“ konštatuje sestrička Annamnéza. Slečna na to len fírkne a otočí hlavu, aby sme si nevšimli, že ju poznámka pobavila. Zrazu som zistila, ako na ňu.

„Moja milá, počúvaj ma,“ hovorím jej. „My sme ťa sem prišli študovať až z Oščadnice, pretože si jediný ľudský exemplár na svete, ktorý dokáže plakať non-stop dvadsaťštyri hodín a netrpí pritom dehydratáciou. Vieme, že je zdravé si občas poplakať, ale v takomto množstve to môže byť nebezpečné. Takže sa prosím ťa sústreď a plač, chceme vidieť, či to robíš správne. Tri-šty-ri, teraz!“ poviem, skláňame sa nad ňou a s vypleštenými očami sledujeme ďalší príval sĺz, ktoré sa už ale... nedostavujú. Namiesto plaču sa Janka začne smiať, utiera si slzy a poťahuje soplík.

„No nesmejte sa, toto je vážna vec!“ vyhrknem podráždene s tvárou vzdialenou od jej tváre asi dvadsať centimetrov. „Viete koľko stojí taký lístok z Oščadnice? Ved' takýchto vyrehotaných pacientov nám ani

zdravotná poisťovňa nepreplatí. Človek sa už teší, že konečne nájde poriadny študijný materiál, a nájde tu toto. Vysmiatu modelku. Pôjdem ja radšej študovať rozmnožovanie makakov do Nórska, lebo toto sa už nedá,“ rozčuľujem sa a behám hore-dole po izbe.

„Upokojte sa, pani kolegyňa, veď ona sa raz do-smeje,“ ubezpečuje ma sestrička Annamnéza. To už ale po slzách nie je ani stopy. Janka sa smeje, natriasa sa na posteli a mám pocit, že počujem buchnutie obrovského kameňa, ktorý spadol zo srdca jej mamy. Tá sa pozerá na dcéru a do očí sa jej tlačia slzy. Vyzerá, akoby sme jej dali najkrajší darček na svete – smiech dcéry. Ako ma tak sestrička Annamnéza ťahá za rukáv z izby a ospravedlňuje sa za moje správanie, sledujem Janku. Utiera si slzy a od návalov smiechu sa v kĺčoch chytá za brucho. V tej chvíli si po prvý raz v živote uvedomujem, že smiech navonok vyzerá rovnako ako plač. Úsmev je naozaj veľmi krehká záležitosť a niekedy treba na jeho vyčarenie veľmi neobvyklé metódy. Ale to už je na nás, klaunoch a klaunkách, aby sme presne vycítili, čo kto kedy potrebuje.

NEBOJ SA!

„Tak to tu máme skoro celý zelovoc, už len brokolica chýba,“ povedala veselo zdravotná sestra, keď sme sa jej s kolegom predstavili. Volám sa Kapusta a dnes som tu ako snaživý a našťastie iba polohľúpy asistent doktora Mrkvičku. Prišli sme potešiť, teda prepáčať, vyšetriť a humorom terapeutizovať pacientov detskej kliniky. Práve sme boli na oddelení malých detí. Sestra nám povedala, koho stretneme na izbách, a upozornila nás, že na jednotke asi nepochodíme. Chlapček je tam síce s maminou, ale z „bielych plášťov“ je vždy vydesený.

Umyli sme si ruky, ako sa patrí, vydezinfikovali sme ich alkoholovým roztokom a ja som si pre radosť mediciek, ktoré práve vošli do sesterne, aplikoval túto alko-kolínsku aj na tvár. Smiali sa, ale k dobrej reputácii mi to nepomohlo. Evidentne sa im viac pozdával o hlavu vyšší, svalnatejší a jednoznačne inteligentnejší doktor Mrkvička. A keď som sa už pomaly začal k slovu dostávať aj ja, odvolal ma na vizitu k pacientom.

Odvážne sme sa vybrali rovno na jednotku. Naše plášte totiž nie sú úplne biele, doktor má oranžovú košeľu a na krku ukulele, ja mám červenú kravatu a ľudovkársku píšťalu za opaskom. Navyše máme obaja parádne čiapky a, samozrejme, aj pútavé červené nosy. Takto vystrojení otvárame dvere izby.

Najprv dnu vpustíme prieskumníčku – veľkú farebnú bublinu. Ticho. Posielame teda dovnútra celý krdel' bublín a Mrkvička začína jemne hrať veselú pesničku. Z izby sa ozývajú prvé signály prekvapenia a zdá sa, že i radosti. Zatiaľ len z mamičkinej strany. Strčím hlavu do izby, nie však obyčajne, ale necelý meter nad zemou, vo výške detskej postavy. Pohľad sa mi stretne s dvoma párami zvedavých očí sediacych v izbe na posteli. Cítim v nich ešte malé obavy, a tak radšej svoju kapustnú hlavu skryjem v záplave ďalších bublín za dvere. Zvedavosť hádam pomôže malému Miškovi prekonať strach z cudzích ľudí v tejto zvláštnej budove. Má len tri roky a nechápe, kde sa nachádza, a už vôbec nerozumie ľuďom, ktorí občas vojdú do jeho izby. Mamina mu stále hovorí, že sú to ujovia doktori a tety doktorky a chcú mu iba pomôcť. Vrela to aj minule, keď prišli a čímisi ho pichli do rúčky. Pekná

pomoc, veru. To bolo plaču. Nebude on radšej veriť nikomu. Ale tieto bubliny, hudba, to je niečo iné. Hm, možno si to predsa len rozmyslí.

Usúdili sme, že už nastala vhodná chvíľa. Pomaly vchádzame do izby v záplave ďalších priehľadných farebných planét. Doktor Mrkvička s pesničkou na perách a ja s ústami permanentne fúkajúcimi do bublifuku. Zabrало to. Miško neplače, i keď jeho pohľad stále vykazuje známky vysokého stupňa obrany a neistoty. Mamička ho upokojuje a oznamuje nám, že to asi nepôjde. Vraj sa bojí. „Neboj sa,“ vraví Miškovi, ktorý sa pomaly ukrýva v jej objatí. Mohla by mu povedať aj: „Pozri Miško, ten šašo je ale hlupák, veď on tie bubliny začal jesť.“

Vidíme, že Miško sa predsa len pokúsi premôcť svoj strach. Bojazlivo a neveriacky pozerá, ako asistent Kapusta dojedá ďalšiu dávku chutných bublín a za každým pomenuje, akú práve prehltol. Jedna je banánová, iná čokoládová, mňam jahodová a táto bola tuniaková. Ham-ham-ham. Vanilková, koláčová... „Fúj, táto veľká bola bravčová, tá mi veru nechutí.“ Smiech mamičky presviedča Miška viac než akékoľvek slová, že tentoraz to bude v poriadku. S upreným pohľadom a zatajeným dychom sleduje nás i bubliny.

„Aha, niektoré pískajú,“ vravím Mrkvičkovi a praskám bubliny s pískatkom ukrytým v ruke. „A túto si beriem domov,“ chytám jednu obrovskú do čiapky. „Mám ju,“ teším sa, no keď otvorím čiapku, je v nej namiesto bubliny akási červená guľôčka. „To bude asi vaše,“ odovzdávam ju mamičke.

Miško sa už nebojí, ale ostávať dlhšie by možno znamenalo prepísať šancu a čas, ktorý nám dal. Ak

by sa teraz rozplakal, malý zázrak, že nám dovolil ostať na izbe, by bol preč. S pesničkou sa teda lúčime a cúvame na chodbu. Ešte stále nám trošku vyplašene kýva na rozlúčku a už sa zvedavo naťahuje za zvláštnym červeným predmetom v maminej ruke. Tá sa teší, ďakuje a čuduje sa, že sme boli oplášťovaní cudzinci, ale synčekov plač tentoraz nepočula.

I takéto malé víťazstvá, či už Miškove nad strachom, alebo naše nad predpovedaným neúspechom, ma naplňajú radosťou. Strach totiž nič dobré neprináša. Miško už možno vie, že keď otvorí dvere jeho izby „biele plášte“, nemusí to byť vždy dôvod na obavu či plač. Na druhej strane mu rozumiem, určite treba byť opatrný, najmä keď niekto drží malú nevinne vyzerajúcu havajskú gitaru zvanú ukulele a tvrdí, že je váš doktor.

REGULÁRNY ZÁZRAK

Práve odznel štartovací výstrel letných prázdnin a k liečebni dorazilo trojčlenné doktorské komando. Z auta vystupujeme ako doktor Brzda, sestrička Prdelková, doktor Capko a čakáme na príchod poslednej členky nášho tímu – doktorky Strelenej. Prichádza s niekoľkominútovým oneskorením a náš Cirkus Paciento sa môže začať. V priebehu nasledujúcich piatich dní budú mať pacienti možnosť tráviť svoj voľný čas trošku inak. Žonglovanie, cvičenia so stuhou, cvičenia s kruhom, rotujúci tanier, mágia najťažšieho ka-

libru, krotenie šeliem, oživovanie kvetov – to všetko sú cirkusové atrakcie, ktoré si môže vyskúšať a na pódiu odprezentovať ktorýkoľvek z pacientov. Presnejšie povedané každý, kto skutočne chce.

V Kováčovej sa liečia neduhy detí rôznych vekových kategórií a rôznych diagnóz. Väčšina z nich na prvý pohľad vyzerá úplne zdravo a spokojne, zhon a aktivita pulzujúca na chodbách zariadenia pripomínajú skôr detský tábor než liečebňu. V takomto prostredí sme začali úvodné klaunovanie, ktorým sme chceli dať najavo, o čo nám tu celý týždeň pôjde, a nájsť medzi pacientmi prvé cirkusové talenty.

Narazili sme však na pacienta, ktorého zdravotný stav nedával veľa možností na klaunovanie. Pri bdelej kóme je skutočne ťažké rozhodnúť sa, ako na to. Filip bol asi deväťročný chlapec, ktorý väčšinu času preležal v posteli s pohľadom upreným do neurčita. Mal veľmi príjemnú, sympatickú tvár a veľké oči, ktoré pôsobili trochu unavene. Ticho sme vstúpili do jeho izby, pomaly otočil hlavu k dverám a vtedy... sa spustilo tornádo. Sestrička Prdelková predviedla klasickú ukážku streštenej sestry, ktorej padá piate cez deviate, a doktor Capko sekundoval, čo mu sily stačili. Izba, v ktorej by niekto mohol mať pocit, že má byť ticho, sa v sekunde zmenila na nepoznanie. Rozsypané rekvizity, striekajúca voda, živelné výkriky, ospravedlňovania, ďakovania, pády, vstávania, to všetko sme v tej chvíli robili s jedinou motiváciou – zbaviť sa ťaživého ticha. Filip sa počas celého besnenia pozeral naším smerom a pomaly sa mu na tvári rýsoval jemný úsmev. Keď sme pred ním nakoniec stáli upachtení, mokří a rozgajdaní,

jeho oči boli omnoho jasnejšie ako na začiatku a s viditeľným vypätím k nám natiahal tenké ruky. Doktor Capko toto gesto pochopil ako ponuku na zoznámenie sa a nastavenú ruku prijal. To ale nemal robiť, lebo sila ktorú mal Filip v ruke, bola skutočne zdrvujúca. Doktor Capko začal mekotať a kňučať a pomaličky sa zosúval na podlahu, lebo takýto stisk za uplynulých tridsaťosem rokov života nezažil. Sestrička Prdelková nemohla uveriť tomu, aká sila sa vo Filipovej ruke skrýva, a preto mu skúsila podať ruku aj ona. Výsledok bol rovnaký. Obidvaja sa váľali pri Filipovej posteli, pevne uväznení v jeho silných rukách. Vtedy sme uvideli Filipovu reakciu, v ktorú sme pri vstupe do izby vôbec nedúfali. Smial sa. Bol to úplne tichý, ale o to intenzívnejší smiech, ktorý jemne triasol celým jeho bezvládnym telom. A to bol iba začiatok.

Počas týždňovej práce s deťmi v liečebni sme k Filipovi chodili každý deň a v podobne akčnom duchu sme sa snažili o jeho rozptýlenie a úsmev. Vo štvrtok bolo treba uzavrieť počet účinkujúcich detí v piatkovom Cirkuse Paciento. Prišli sme na oddelenie a naša cesta viedla rovno do Filipovej izby. Čakal nás - červený nos pripravený na nose, oči žiarivo modré a úsmev taký, akoby ho mal odjakživa. Dozvedeli sme sa novinu, ktorá nám vyrazila dych. Dojatá Filipova mama nám oznámila, že napriek všetkým negatívne znejúcim prognózam sa stal zázrak. Jej syn Filip sa po prvý raz od začiatku tohto beznádejného stavu postavil na nohy. Samozrejme, že mamina pomoc bola stále nutná, ale jeho nohy už neboli len dve pasívne paličky. Stali sa mu oporou, na ktorej sa dokázal udržať. To ale

zďaleka nebolo všetko. Filipova chuť zúčastniť sa celého toho cirkusu naokolo bola neuveriteľná. Dožadoval sa svojho vozíka, na ktorom by nám mohol byť stále v päťach a vidieť, čo všetko pripravujeme s ostatnými deťmi. Bola to natoľko euforická chvíľa, že doktor Capko, ktorý je inak tvrdý chlap, pocítil šimranie a jemné vlhko v očiach. Sestrička Prdelková sa slzeniu oddala naplno. A vtedy nám to všetkým napadlo. Filip patrí do cirkusu. Veď kto, keď nie on. Vypätie a vzrušenie, ktoré prežíval, ho veľmi rýchlo vyčerpávali a strhávali do spánku, ale napriek tomu bol ochotný zúčastniť sa čohokoľvek, čo sme mu so sestričkou Prdelkovou ponúkli. Rozhodli sme sa, že najvhodnejšie bude pre neho magické číslo s čarovnou knihou. Na jemné čarodejnícke pohyby sa maximálne sústredil a každým svojím prejavom nás presviedčal o tom, že všetko zvládne. Bolo neuveriteľné vidieť jeho snahu, chuť a radosť.

Od tej chvíle až do vystúpenia trávil na vozíku maximum času a do postele sa vracal len vtedy, keď ho už telo zrádzalo a vyžadovalo si čas na zotavenie. Filipovo piatkové vystúpenie bolo pre všetkých, ktorí jeho stav dovtedy poznali, skutočným zázrakom. Je dobré vedieť, že regulárne zázraky sa dejú. Akože fakt.

HOKEJKA

Poznáte ten pocit, keď sa ráno zobudíte a máte chuť operovať!? Tak s týmto sa zobúdzam niekedy v pondelok, niekedy v utorok a občas aj vo štvrtok. Keďže som vysoko špecializovaná odborníčka, operujem bez nervov, bez strachu z neúspechu, s ľahkosťou a hravosťou, často aj viac pacientov naraz. To pokla-

dám za mimoriadne IN v tomto uponáhľanom svete. Stačí už len nájsť dobrovoľníkov.

S kolegyňou Tabletou Popletenou sme sa vybrali do terénu zháňať niekoho, pri kom by sme si mohli prakticky overiť naše teoretické vedomosti. Mali sme šťastie a po ceste na chirurgické oddelenie sme stretli sestričky a doktorky s kávou v ruke. Pri našich krásnych červených nosoch sa cítili trochu menejcenné, a tak sme im ponúkli plastickú operáciu priamo na chodbe. Ich nevýrazné pobledlé výhonky v strede tváre rovno medzi očami sa razom premenili na luxusné červené kusy.

Pri našej operačno-transformerovskej akcii nás zastihol Norik, ktorého prevážali cez oddelenie na operačku. Slzy ako hrach sa mu kotúľali po bledej tvári, vlasy mal na jednej strane vyholené a jeho asi desaťročné telo nemohlo vstať z postele a rozbehnúť sa za mamou a bratom, ktorí museli zostať na chodbe a tiež im nebolo všetko jedno. Sestrička položila na železnú posteľ Norikovu tašku s nápisom „HOKEJ“. Ach tak, máme tu športovca, zaplo mi a stavila som na svoj červenonosý šiesty zmysel.

„Dobrý deň. Som doktorka Frčka Strelená a toto je sestrička Tableta Popletená,“ predstavili sme sa. „Tak poďme na to!“

„Kto? Vy? A čo idete robiť?!“ vyleštil Norik uplakané oči.

„No predsa prišít vám tú hokejku k ruke. Ste predsa ten typ hokejistu, ktorý by najradšej nerobil nič iné len hral a hral a hral, nie?“

„To áno,“ povedal.

„No vidíte. Tak my vám tú hokejku k rúčke prišijeme,“ povedala som šťastná, že sa nám rysuje zaujímavá robota!

„A ktorú hokejku mi chcete prišiť, tú moju?“ opýtal sa obzerajúc sa dookola. Už vôbec neplakal a zabudol sa aj zaoberať rodinou, ktorá s ním nemohla ísť.

„Určite vašu! Vyzerám na to, že by som vo voľnom čase hrala hokej?“ takmer som sa urazila.

„Sestrička Popletená, podajte mi hokejku.“ Teraz, keď mala prísť Tabletina veľká chvíľa a na zlatej tácke mi mala ponúknuť hokejku na prišitie, začala sa vrtieť, podávala mi všetko možné, len nie hokejku. Papuča, klobúk, metla okoloidúcej Saxany, až som nakoniec zistila, že nie je čo prišiť. Sám Norik nám začal radiť a tvrdil, že ak by tam hokejka bola, určite bude opretá za dverami. Tableta nahodila obrátky, hľadala hokejku, vrážala do vecí, až nakoniec vrazila doktorovi Kováčovi priamo do brucha.

„Prosím vás, nemáte náhodou so sebou hokejku?“ pýtala sa prosebne interného doktora. Doktor Kováč má červené nosy rád, usmial sa a povedal: „Rád by som, len neviem, či som ju ráno omylom nezjedol, je mi nejako ťažko od žalúdka.“

Bolo nám to síce všetkým divné, ale na čudovanie sa nebolo veľa času. Tableta sa spýtala, odkiaľ si doktor zvyčajne vyberá zbytočnosti z brucha, a on jej ukázal pupok. Nebolo viac treba slov, Tableta si vysúkala rukávy, odborne a nezištne mu siahla pod košeľu, profesionálne sa mu vo vnútri prehrabala a začala vyťahovať, čo jej pod ruku prišlo. Najskôr slepák, potom hrubé a tenké črevo a k tomu náhradný prst a šatku!

V podstate mal doktor Kováč šťastie, že stretol nás – dokonalé odborníčky. Aspoň sme mu v bruchu urobili trochu poriadok. Norik sa nestíhal čudovať a chichotal sa.

„Chodte mu ešte do toho brucha, stále nemám hokejku!“ hovoril cez smiech.

„Akože nie?!“ zasiahla som. „Toto je ona, ale vo vysušenej podobe. Taký macher zas nie je, aby jedol hokejky čerstvé, neupravené. Z čreva, ktoré sa najviac podobalo na hokejku, sme vytvarovali prinajmenšom reprezentačný kúsok a priložili sme mu tento hokejkový skvost k ruke.

„Páni, to je krása,“ potešil sa Norik.

„Sestrička Popletená, ešte ideme šiť,“ povedala som.

„Netreba. Ubezpečoval nás s úsmevom Norik. Budem si ju držať pri sebe, a keď sa počas operácie budem nudiť, zahrám si. Dobre?“

„Výborný nápad,“ zhodli sme sa obe.

„Škoda, že vás neuvidím, keď sa preberiem z narkózy,“ milo utrúsil.

„Nechaj sa prekvapiť,“ zakričali sme spolu a zamávali Norikovi.

Norik išiel v absolútnej pohodičke snívať svoj hokejový sen na operačný stôl. Keď sa zobudil, čakala ho v izbe náhradná hokejka s podpismi Frčky Strelenej a Tablety Popletenej.

OLIVER

Ťuky-ťuk. Otvárame dvere. Nakukne doktor Capko, nakukne doktor Citrón. V posteli sedí štvorročný alebo päťročný chlapec. Vidno, že práve doplakal. Tvár má celú červenú a zrýchlene dýcha. Mama sedí na stoličke vedľa postele a hladká ho po chrbte. Chlapec sedí na posteli a je zakrytý nariasenou perinou. (Pamätám si, že mal hnedé pyžamo, v ktorom vyzeral ako riadny „čávo“.) Pozerá na naše hlavy vo dverách a poľnuháva. S doktorom Citrónom sa okamžite dohadujeme na postupe, je jasné, že treba našlapovať veľmi opatrne.

Pomaly, ako dvaja skúsení pyrotechnici, sa nasúkame do izby a snažíme sa dostať čo najbližšie k malému Oliverovi, pretože doktor Capko by si chcel lepšie pozrieť to krááásne pyžamo. Oliver sa nebráni. Doktor Capko obdivuje farbu pyžama, keď sa zrazu dotkne Olivera a ten zapíska. Čo to bolo? Nechápe to nikto – ani doktor Capko, ani doktor Citrón, ani mamina a už vôbec to nechápe Oliver. Doktor Citrón sa opatrne do-

tkne Oliverovho brucha a opäť ten istý zvuk. Chlapca to začína zaujímať. Dotýka sa sám seba a nič nepočuje. Dotkneme sa ho my a opäť píska. Spýtavý pohľad na mamu. Pohľad na nás. Pohľad na mamu.

Doktor Citrón si všimne Oliverovu uplakanú tvár, ktorá je ešte vlhká od slz. Vyťahuje pumpu a začína Olivera jemne fénovať. Cíti sa príjemne a po chvíli sa pritúli k mame. Slzy osušené, červeň z tváre je fuč. Pískanie ale stále pokračuje. Píska úplne všetko. Brucho, ucho, ruka, nos, dokonca píska aj pod pazuchou. Zisťujeme, že Oliver naše minimalistické šteklenie zvláda bez väčších problémov a jeho sprievodný smiech je úžasný. Smiech, aký som ešte u dieťaťa nepočul. Ani náznak panického alebo pojašeného vrieskania, smeje sa tak od srdca, ako sa vie smiať len dospelý človek, ktorý ide puknúť od smiechu pri dobrom vtipе. Neskôr sme sa s Citrónom zhodli, že aj zvuk toho smiechu bol niečím výnimočný, akoby ho šteklenie vôbec neštekli- lo, len jemne dobíjalo. Ten smiech bol prudko nákaz- livý. Naraz tu bolo dieťa, ktoré pred nami – divnými doktormi – úplne stratilo zábrany, celkom sa uvoľnilo a zvedavo čakalo, čo bude ďalej. Nebýva to zvykom, ale doktor Capko s doktorom Citrónom použili skoro celý arzenál rekvizít, ktorými disponovali, pretože Oli- verov smiech sa stal návykový. Počas celej návštevy v izbe sa nám nepodarilo zistiť, aký zdravotný prob- lém vlastne Oliver má. Jeho veselý a úprimný prístup k nám vyvolával dojem, že ho netrápi žiadny problém.

Za každú „akciu“, ktorú pre Olivera robíme, sa nám odvdáči výrazom plným úžasu a úsmevom. Obráti sa pritom na mamu s otázkou v očiach: „Mami, videla si,

čo urobili?“ Mama mu opätuje prekvapený pohľad a spoločne očakávajú, čo bude ďalej. Doktor Citrón ma upozorňuje na zver voľne pobejúcu po Oliverovej perine. Krava domáca, kôň domáci, prasa domáce, slon domáci a tiger africký, to všetko tvorí malé ZOO rozsypané okolo Olivera.

Púšťame sa do hromadného veterinárneho vyšetrenia a zisťujeme, že tiger nemá zdravotnú kartu, a preto bude lepšie, keď ho premiestnime do bezpečnej vzdialenosti od ostatných domácich zvierat. Deportujeme ho na umývadlo, kde bude môcť zotrvať, kým sa jeho karta nenájde. Tiger neprotestuje a poslušne stojí vedľa mydla. Oliverovi vysvetľujeme, že toto odlúčenie je nutné, pretože tiger môže mať africké blchy a môže nimi zamoriť ostatné zvieratá. Chápavý Oliverov pohľad nasvedčuje, že tomu úplne rozumie a naše rozhodnutie rešpektuje. Keďže sme v izbe už neštandardne dlho, pomaly sa hotujeme na odchod, zbierame roztrúsené rekvizity a snažíme sa užiť si posledné Oliverove úsmevy. Tomuto s doktorom Citrónom hovorievame čistá radosť.

Vychádzame von a dávame si krátku pauzu. Náš pocit z Oliverových reakcií je úžasný. Zhodujeme sa, že sme skutočne dlho nevideli dieťa s takýmto pozitívnym pohľadom na svet. Začíname navzájom mudrovať, prečo je vlastne v nemocnici.

Žeby pozorovanie, vyšetrenie? Okolo izby prechádza sestrička.

Pýtame sa, čo je Oliverovi. Sestrička je otázkou zjavne prekvapená, odpovedá: „Oliver je po amputácii obidvoch nôh.“

TÍNEĎŽERSKÉ KUKLY

Je štvrtok a na oddelení detskej ortopédie dnes okrem bežných odborne vyškolených zdravotných sestričiek, doktoriek a doktorov ordinuje aj netypicky, no stále odborne, vyškolená dvojica – sestrička Krvinka Obehová, čo je moja klaunská maličkosť, a doktorka Dialýza Odmeraná, moja kolegyňa.

Malú, no o to hyperaktívnejšiu Krvinku spoznáte podľa nevkusných zelených plesových šiat s volániko-

vou sukňou, čierneho klobúka a veľkých vypleštených očí, ktoré všetko sledujú spoza pestrofarebných vzduchopriepustných mini-okuliarov bez skiel.

Ani doktorku Dialýzu na chodbe určite neprehliadnete. Pod bielym klaunským plášťom nosí kratšie, starosvetské bledé šaty, husto posiate ružovo-sivými štvorčkami a obdĺžnikmi. Za ružovým opaskom sa jej vždy hompáľa veľká gumená sliepka a z vrecka jej trčí ružové prasiatko. Na hlave má príliš malý červeno-čierny klobúčik a na očiach prísne okuliare. Na nosoch nám nikdy nechýba pevne nasadený červený nos na priesvitnej gumičke.

Čaká nás posledná izba vzadu na chodbe, celkom vľavo. Keďže spoza dverí nič nepočujeme, pomaličky otvárame. Je tu tma a zdá sa, že aj prázdno. Zrazu sa ozve šuchotavý zvuk periny a tlmený chichot. Svetlo z chodby dopadá na dve postele, kde sú dvaja pacienti od hlavy po päty zakuklení v perine. Len kde-tu trčí ruka alebo noha.

„Pani kolegyňa, to sú tie vzácne larvy, ktoré sa práve kuklia,“ s údivom som skonštatovala.

„Tie treba pozorovať v absolútnej tme a tichu...“ pokračovala doktorka Odmeraná.

„Myslíte, že sa z nich niečo vyľiahne?“ nedočkavo som sa ozvala.

„Povedala som, pozorovať v tichu,“ s kamenným výrazom, teda aspoň myslím, povedala doktorka.

„Dobre, dobre,“ pošepkala som a dokonca som zatajila dych. Ticho mi však vydržalo len pár sekúnd: „A čo keď...“

„Ježkoveee zuby!“ vylakane zrúkla Dialýza, ktorá takmer dostala infarkt, „musíte ma upozorniť, že idete niečo povedať, nemôžete ma takto prekvapovať!“

S nastraženými ušami a očami sme pozorovali každé malé zašuchotanie dvoch lariev a komentovali sme práve prebiehajúce biologické procesy. Občas sme sa k larvám priblížili a simulovali sme aj odchod z miestnosti. Ako sme tam v tichu a tme stáli, zrazu sa otvorili dvere.

„Aaaaaáá!“ zvýskla sestrička, tá skutočná bez červeného nosa a začala sa smiať. „Vás som tu teda nečakala. Prídem neskôr,“ a išla tento zážitok predýchať na chodbu. Ešte pár sekúnd sme zostali v izbe a potom sme rýchlo odišli. Keď sme zatvorili dvere, ozvali sa salvy rehotu.

„Až som sa spotil z toho smiechu,“ povedal jeden z chlapcov.

„Ja som vedela, že sa z nich vyliahnu muži!“ vtrhla som do izby a odhalila identitu lariev. Za opätovného chichotu mladíkov sme zatvorili dvere a odišli.

Keď sa chlapci schovávali pod perinu, zrejme si mysleli, že sa vyhnú klaunskej vizite pre „malé deti“ a oni ako tínedžeri zostanú nedotknutí. Ani oni, a pravdupovediac ani my, klaunky, či okoloidúca sestrička sme netušili, koľko smiechu a radosti sa z tohto „larvieho“ dobrodružstva nakoniec vyklúje.

JAZYK AKO JAZYK

Tak a je to tu zas. Fialové šaty, čierny klobúk s ružou, dlhý biely plášť, žlté ukulele a červený nos. Takto vyzerám vždy, keď ako zdravotná klaunka primárka De Mencia kráčam po chodbách nemocnice. Vedľa mňa

pobehuje kolegyňa sestrička Krvinka Obehová, ktorá sa zvedavo obzerá naokolo. Všetko je tak, ako má byť. Do nemocničného ticha, ktoré prerušuje len hukot nákladného nemocničného výťahu, sa ozve klopkanie dvoch párov nôh. Môj rázny krok vo vysokých podpätkoch dopĺňa veselé šuchotanie topánočiek sestričky Krvinky. Takto sme po chodbách kráčali už veľakrát, no nikdy sme netušili – a ani teraz nevieme, ku komu kráčame. Vchádzam do sesterne ako prvá. Veselo zdravím sestričku a pýtam sa, koho dnes môžeme navštíviť.

„Máme tu jedného, aj keď neviem, či to má cenu, lebo nám vôbec nereaguje, ale ak chcete, môžete to skúsiť,“ hovorí zdravotná sestra, odkladá šálku s nedopitou kávou, vstáva zo stoličky a ide k izbe malého, asi päťročného Maťka, ktorý je ťažko fyzicky aj mentálne postihnutý. Vchádzam do izby hneď za sestričkou. Čiernovlasý chlapček leží v posteličke. Sestrička ho hladká po tvári, aby ju vôbec zaregistroval. „Máš návštevu, Maťko!“ povie a otočí sa k nám. „No, veď skúste a uvidíte,“ dodá, usmeje sa na nás a odchádza z miestnosti. Zatvára dvere a malý Maťko teraz na chvíľku patrí nám.

Sestrička Krvinka vyťahuje bublifuk, ja brnkám na ukulele a spievam. Hneď sa ku mne pridáva a vytvárame nádherné dvojhlasy. Maťko spozornie, jeho dych je sotva počuteľný. V tom sa pozriem na Krvinku a ona pochopí. Hudba stíchne. Počítam raz, dva... opriem sa do hudby a zvolím asi dvakrát také tempo ako predtým. Hrám na ukulele, spievame a Krvinka poskakuje okolo postele s hrkálkou v ruke. V tom Maťko začne vyplazovať jazyk. Vyplazuje ho stále viac a viac, až to

vyzerá, že mu chce vyliezť z úst. Zatína pästičky a myká sa. Tešíme sa z jeho reakcie, a tak znovu na chvíľu skúsime prestať hrať a spievať. Maťko zbystrí, odklepem nohou zmenu a hráme ako o život. Maťko sa naťahuje, hýbe rúčkami a jazyk mu behá hádam už okolo celej tváre. Musím sa priznať, že ani ja, ani sestrička Krvinka sme takéto jazykové akrobacie počas našej klaunskej kariéry ešte nevideli.

Veselo hráme a tešíme sa z malého Maťka, keď sa zrazu obzrieme a tam stojí naozajstný pán primár, ktorý pozoruje náš liečebný proces a milo sa usmieva. Trošku sa zľakneme, ale neprestávame hrať ani spievať. „Teeda, takto sa mu už dlho nič nepáčilo. Pozrite na ten jazyk, má ho ako mucholapku, to je jediný spôsob, akým prejavuje radosť,“ povie primár. Hladká Maťka po tvári, chváli naše lekárske metódy a posmeľuje nás, aby sme pokračovali. Vychádza z dverí a na chodbe stretáva sestričky, ktoré všetko sledujú cez sklenené okno dverí a milo sa usmievajú. Nakoniec pohladkáme malého tanečníka a nechávame ho zdravotnému personálu, ktorý sa medzitým dovalil do miestnosti a veselo ho stíska. Je úžasné sledovať, ako radosť malého Maťka dokázala urobiť šťastnými ostatných ľudí.

NEVIDITEĽNÉ DIEVČA – OČNÝ KONTAKT

Musím sa priznať, že často sa pri klauniádach riadne zapotím. Aj doslova. Ložiť s gumeným prasatom po strope miestnosti, ktorý je tri metre od zeme, dá totiž zabrať nielen mentálne, ale aj fyzicky. V Simpsonovoch, kde túto scénu dievčatko videlo, sa také niečo dá zrealizovať určite jednoduchšie ako v nemocnici bez rebríka. Ale dokázali sme to. Navštíviť všetky nemocničné izby na troch chodbách, plné detí a ich rodičov, udržať si pri tom dobrú náladu, kreativitu, mentálnu a pohybovú energetickú výkonnosť na najvyššom

stupni, to si vyžaduje celého človeka. A dokonca dvoch. Často sa cítim ako po niekoľkých hodinách intenzívneho cvičenia v telocvični v kombinácii s improvizovaným divadelným predstavením a interaktívnym kurzom intenzívnej multižánrovej zábavy. Nie je to jednoduchá práca, ale radosť detí alebo len náznak radosťi ma vždy poteší a znovu uistí o dôležitosti a zmysluplnosti mojej práce.

Síce zriedkavo, ale niekedy sa predsa stane, že skutočná bolesť, strach či záhadná choroba je jednoducho silnejšia ako my. Rozveseliť či utíšiť dieťa v takejto situácii je takmer nemožné.

Ako zdravotný asistent Krasomil Kapusta som mal službu s jednou z mojich klaunských kolegýň. Nie som si úplne istý, ale asi to bola doktorka Cica Hopsáľková. V ten deň sa nám podarilo potešiť všetky deti. V dobrej nálade sme sa ocitli pred izbou, z ktorej sa ozýval úzkostný detský nárek. Mali tam byť dve dievčatká z detského domova. Väčšinu života však pre svoje diagnózy prežili v nemocničných izbách.

„Jedno je tam postihnuté a to druhé...“ vraj sami uvidíme, povedala ľútostivo prácou uťahaná zdravotná sestra. „Dnes sme tu na ne iba dve, potešte ich, prosím. Aspoň skúste.“

Dvere boli pootvorené a v izbe bolo odrazu podozrivo ticho. Stačilo ich však trošku poodchýliť a z izby sa znova spustil detský nárek. Zúfalý, neurotický, intenzívny. Chvíľa ticha. Dievčatko držiace sa mreže ohrádky na svojej postielke nás zbadalo. Nárekový alarm sa ihneď opäť spustil po celej izbe i chodbe oddelenia. Neostávalo nič iné, ako vojsť dnu a skúsiť ho

deaktivovať. Ďalšia sestra, ktorá išla okolo izby, keď sme vstupovali dnu, nám dodávala odvalu: „Nič si z toho nerobte, ona je taká. Aspoň tá druhá sa poteší.“

Najskôr sme sa snažili všetkými možnými slovnými, pohybovými či všakovakými hudobnými prostriedkami utíšiť plačúce dievčatko. Nezabral však ani osvedčený hypnotický bublifuk. Nevzdávali sme sa. Ukulele spustilo rómske pesničky. Nič. Ani náš tanec v nej nevzbudil radostné pohnutie. Neprestávala plakať. Vlastne to nebol ani plač, skôr nárek plný vnútornej bolesti a hlbokého smútku, ktorý stúpala a klesal v amplitúdach zúfaleho pokusu o pochopenie. Občas stíchol, ale len na sekundu. Na krátky nádych či dva. Plač. Pokúšali sme sa ho opäť zastaviť. Musíme jej predsa pomôcť, neúspech je pre klauna neprípustný. Chce objasniť? Naše priblíženie sa k nej však znamenalo akurát zintenzívnenie hlasitosti náreku. Nie, ani dotyk nič neriešil. Ešteže to druhé dievčatko sa na nás zvedavo usmievalo a dodávalo nám silu. Okrem iného aj v snahe utíšiť bolesť vo vedľajšej posteli.

Sústredili sme sa teda viac na dievčatko, ktoré sa v celom tom hurhaji neprestávalo usmievať. Poznačené chorobou, ktorá skrútila celé telo. Snažila sa posadiť v postielke tak, aby viac videla. Pomohli sme jej v tom. Potichučky a radostne zavzdychala. Možno sa tešila, že konečne počuje niečo iné ako plačúcu kamarátku.

A vtedy mi to napadlo. Možno sú to len oči, ktorých sa to nariekajúce dievčatko tak bojí. Moje oči. Naše oči. Akékoľvek oči, ktoré ju pozorujú. Povedal som si, že k nej už nezablúdím pohľadom. Navrhol som to aj kolegyni. Chvíľu sme hľadeli len na seba,

dvaja klauni spievajúci pesničku. Nárek odrazu ustal. Tak predsa. Pesnička pokračovala. Chcel som vedieť, či je to skutočne očami, a tak som sa s úsmevom na tvári pozrel na plačom vysilené dievčatko. V sekunde som odvrátil pohľad. Opäť totiž spustilo obrovský nárek. Hádám ešte hlasnejší ako predtým. Bude to tak. Môžu za to moje, naše, vaše, ich oči. Aké jednoduché. Všetky kúzla a schopnosti nahradil neopätovaný pohľad. Pesnička pokračovala a dievčatko akoby už tušilo, že jej rozumiem, prestalo nariekať skôr ako predtým. Koniec pesničky a nastalo ticho.

Mohli sme sa naplno venovať našej vizite. Zoznámili sme sa s jedinou pacientkou na izbe, keďže tá plačúca tam už nebola. Zmizla tak, ako zmizol jej nárek. Stala sa neviditeľnou. Občas som kútikom oka zablúdil k jej postielke a videl, ako nás zvedavo pozoruje. To už nás ale pozorovalo viac ľudí. Sestry odhŕňali záves na okne, ktoré bolo priehľadom do sesterne, a neveriacky sa na nás usmievali. Pani lekárka prechádzajúca po chodbe s úsmevom pokývala hlavou. V tejto izbe sa vraj už dlho nepodarilo niečo také. My sme sa tvárili akože nič a kontrolovali sme izbu a jej pacientku. Prezreli sme každý kút, ale neviditeľné dievčatko sme nenašli. Chodil som okolo jej postielky a dával si veľký pozor, aby som sa na ňu nepozrel. Cítila sa dobre takáto neviditeľná. Pozerať sa na ľudí, to bolo v poriadku. Keď sa však ich pohľad stretol s jej ustráchanými očami, mozog dostal signál spustiť sirénu hlásajúcu nebezpečenstvo, a to takou intenzitou, že aj keby sa naokolo hádala celá dedina, bude ju počuť. Ktovie, čo všetko už musela zažiť. Nevie, čo presne mohli

tie cudzie oči znamenať. Nevieť už dokonca ani jej meno. Pri stovkách zdravotných návštev na stovkách nemocničných izieb všetky mená časom splynú do jedného: dieťa. Nikdy sa nedozviem, čo zažilo toto dievčatko. Chcem však veriť, že raz nebude musieť nosiť neviditeľný plášť, ktorý by ju ochraňoval.

Keď sme vychádzali z izby, nedalo mi to a otočil som sa. Chcel som vidieť, ako sa tvári. Dúfal som, že nespustím jej nárek. Naše pohľady sa stretli a ona... ona sa nerozplakala. Bol to neuveriteľne krehký a neistý okamih. Niečo ako zazrieť bieleho motýľa v hustej hmle. Obaja sme sa tuším báli čo i len usmievať sa. A stala sa ešte jedna vec, ktorú som vôbec nečakal. Dievčatko zdvihlo svoju malú rúčku a zakývalo mi. Od dojatia som tam ostal stáť o sekundu dlhšie. Hneď som zazrel, ako sa do jej pohľadu opäť začína vracat' smútok. Rýchlo preč! Šup a zmizli sme za dverami. Alarm náreku sa nespustil. V izbe aspoň na chvíľu zavládol pokoj a ticho. V sesterni sme dostali pochvalu.

Najväčšiu radosť som mal z toho krátkeho pohľadu dôvery a neistého zamávania, na ktoré dlho nezaбудnem. Myslím si totiž, že vo všetkom skutočne krásnom a cennom je ukrytý aj kúsok smútku. Tak ako v jej očiach.

PRINCEZNÁ KAROLÍNA

Je pondelok a sme na oddelení detskej kardiouchirurgie. Je tu niekoľko nových pacientov. Karolínka je jednou z nich. Keď otvoríme dvere, vidíme, ako bojazlivo a osamelo sedí na posteli. Dlhé čierne vlasy má gumičkou stiahnuté do copu.

Odhadujem jej vek na deväť, možno desať rokov. Spoločnosť jej robí zbalená taška položená vedľa nej, celkom ako verné zvieratko. Niečo na tom čudnom

mieste sa mi zdá povedomé. Nechce sa jej ani pomyslieť na to, že tu ostane celú noc. Pyžamo v taške v nej vyvoláva desivé myšlienky. Pochybujem, že jej niekto povedal, ako dlho tu zostane. Deň, dva, týždne či mesiace. Pre dievča v jej veku sa to môže javiť ako večnosť. Pravdepodobne sa ocitla mimo domova prvý raz. Má pocit, že ju odložili zaneprázdnení rodičia. Bez vysvetlenia.

Pytám sa, či môžem vstúpiť, a oslovím ju madam, aby som tomu dodal vážnosť. Zdvihne zrak a nasmelo sa usmeje. Vstupujúc do izby sa hlboko ukláňam. Moja klaunská partnerka sa ihneď chytí a tiež sa ukláňa.

„Dobré ráno, vaša výsosť,“ prehovorím úctivo. „Smiem sa vám predstaviť?“ opýtam sa, ale na odpoveď nečakám. „Volám sa doktor Pytlík. Som šéfom korunovačného výboru a toto je moja asistentka sestrička Bylinka.“

„Sestrička Bylinka,“ obraciam sa na svoju klaunskú partnerku, „predstavujem vám princeznú Karolítku.“ Kým sa Karolíntka neúspešne snaží zadržať smiech pritláčajúc si dľaň k ústam, my zostávame v predklone. Trupmi kopírujeme bielymi dlaždicami vykladanú podlahu a s hlavami v záklone vyzeráme naozaj smiešne.

Sme len na začiatku hry, keď do miestnosti vstúpi sestrička. Nevníma nás a žiada Karolíntku, aby s ňou išla na vyšetrenie EKG. Je zjavné, že Karolíntka vôbec netuší, čo to znamená. Jej oči sa zalejú slzami, keď neochotne skĺzne z postele a nasleduje sestričku. Opäť je tým malým vystrašeným dievčatkom, ktoré sme videli od dverí. „Sekundičku!“ požiadam ešte stále v úklone.

„Táto princezná nemôže izbu opustiť bez svojej korunky.“ Netuším, ako sestra zareaguje. No toto je pre Karolítku.

„V poriadku, ale ponáhľajte sa,“ povie sestra a ja jej pohľadom poďakujem. Rýchlo vyrobíme z dvoch žltých balónov korunku a opatrne ju nasadíme Karolítke na hlavu. Oficiálna, aj keď trochu uponáhľaná ceremónia. Vedíme kráľovský sprievod z izby na chodbu, kde všetkým okoloidúcim dávame pokyn, aby sa princeznej uklonili. S kráľovským výzorom v tvári sa Karolítko znovu usmieva. Cestou jej vysvetľujem, že EKG nebolí. Upozorňujem ju však, že môže trochu štekliť. Máva nám, až kým sa dvere na vyšetrovni nezavrú. Ukľoníme sa a čakáme, aby sme ju neskôr odprevadili späť do jej kráľovskej komnaty.

PREZUVKY MÁME

„Ideš, Michal, dokážeš to! Pod', chlape, ty to dáš... som na teba pyšný.“ Otec s dojatím povzbudzoval syna. Atmosféra ale nebola rovnaká ako pri obyčajnom športovom výkone. Vo vzduchu totiž plávala tona nehy a neskutočná túžba všetkých prítomných, aby sa tento pokus o majstrovstvo skončil víťazstvom.

Sledujeme nášho unaveného hrdinu a každému v miestnosti beží v hlave iný film. Isté však je, že v každom hrá hlavnú úlohu práve Michal, ktorý sa snaží

dokázat nemožné. Tak sa sústredí na výkon, že jeho krásne hnedé oči aj prestali žmurkať. Michalov uprený pohľad má v sebe takú silu, akoby práve on po milimetroch nadvihoval pravú ruku – v súčasnosti chlapcovu jedinú funkčnú končatinu. Pozerám sa na jeho čelo zarosené od potu, vnímam priazeň ostatných ľudí v miestnosti, myslou som však zablúdila k nášmu prvému stretnutiu pred tromi rokmi.

Bol vtedy tmavý sychravý deň a s kolegom Quidom Bublaniom sme vošli do izby číslo 4. Pri železnej posteli sme v prítmí objavili približne trinásťročného krásneho vysokého chlapca, zjavne športovca, s hnedými očami. Obalený v slovenskej vlajke povzbudzoval pred televízorom našich hokejových reprezentantov. Kukol na nás, späť na telku, podskočil, rozťahol vypracované ruky do šírky a zreval: „Góóóóóóóóóóóóóóóó!“

Spokojný s výkonom našich hokejistov sa na nás opäť pozrel, usmial sa a s istou dávkou pochopenia povedal: „Vy asi nie ste naozaj z nemocnice, však?“

„Dobrá otázka. Zdá sa, že ste inteligentný človek,“ odborne som poznamenala. „Hneď sa vám predstavíme: Ja som doktorka Frčka Strelená. Kolega, podťe, predstavte sa aj vy!“

Doktor Bublaniina však už dlho nevidel takého inteligentného človeka, akým Michal nesporne bol, a tak zostal, jemne povedané, mimo. Nie a nie zo seba dostať svoje meno a slušne sa pacientovi predstaviť. Kým sa mi najmodernejšími prostriedkami typu tĺčik na mäso podarilo dostať z neho meno, zmohla ma únava. Vydýchla som si a unavená som si narýchlo sadla na posteľ.

„No vidíte, že to ide, kolega! Škoda, že to nevydržal Michalov otec a musel odísť. Ale ja na jeho mieste by som vás tiež nechcela počúvať.“ A to už sa Michal smiechu vôbec nebránil. Smial sa na plné ústa, zvlášť keď mi doktor Bublanina neustále naznačoval, aby som sa postavila, otočila, jednoducho zmizla. Nevidela som však najmenší dôvod, prečo by som to relaxačné kreslo z kvalitnej, zrejme diviacej alebo býcej kože mala opustiť. Bublanina sa zvíjal od zúfalstva a chcel ma z toho kresla dostať. Ja som sa v ňom, práve naopak, ešte pohodlnejšie usadila. Až keď sa aj Michal začal zvíjať v kríci, nedalo mi to a išla som mu na pomoc. Zuby vycerené, natriasajúce sa pneumatiky, to je jasná smiechóza. Našťastie nič nebezpečné. Vydýchla som si, otočila som sa a vtedy som všetko pochopila.

Nesedela som na koženom kresle z diviaka, ale na Michalovom otcovi. Pripadala som si mierne trápne, ale otec sa smial do popuku a navrhoval mi, aby sme si to ešte zopakovali.

Si borec, Miško! Ešte trochu, pod'... pod', si blízko! Otec so synom stále v rovnakom nasadení. Na Michalovi som však začala badať známky únavy. Ktovie, aká sila ho vlastne vedie k tomuto nadľudskému výkonu. Je to ten jeho športový duch, ktorý sa ešte pred rokmi naplno realizoval? Alebo je to skôr túžba poďakovať sa víťazstvom otcovi, ktorý pri ňom dňom i nocou stojí v ťažkých chvíľach, aké si my ani len nevieme predstaviť?! Ruka so šatkou sa posunula o niekoľko centimetrov, ale stále sa nedostávala k cieľu.

V Michalovej rodine to už dlho nikto nemá jednoduché. Chýbajú peniaze, mama je na materskej dovo-

lenke s najmladšou dcérou Ivkou. A Michalov desaťročný brat Tomáš už dávno dospel pri čakaní na časy, keď bude všetko ako „predtým“. Po operácii pred tromi rokmi sa totiž Michalov stav veľmi zhoršil. Upadol do bdelej kómy, stal sa odkázaným na opateru druhých, z krásneho a urasteného nádejného športovca je v súčasnosti dospievajúci chlapec, ktorý nerozpráva, nehýbe sa, prekonáva jednu operáciu za druhou a takmer celý deň spí, lebo je unavený. Zakaždým, keď ho navštívime alebo keď mu otec prezradí, že prichádzajú zdravotní klauni, sa však jeho pery roztiahnu do širokého úsmevu.

V období, keď mal viac sily, sme mu s kolegom doktorom Fifipierkom predviedli dúhové bláznenie sa, teda žonglovanie so šatkami. Tak veľmi sa mu to páčilo, že si s námahou a veľmi ťažkou rukou pričaroval zo zázračnej skrinky žltú šatku.

„Uau. Ako ozajstný kúzelník. To si ako urobil? Neuveriteľné!“ vyhrklo z Michalovho otca s nádherným a úprimne začudovaným výrazom tváre. To sme ale netušili, že pravý zázrak na nás ešte len čaká. Zakaždým, keď sa po našom odchode Michal na niekoľko minút prebral z tvrdého spánku, naznačoval otcovi, že chce trénovať. Sľúbili sme mu totiž, že ak dokáže rozhybať aj druhú ruku, pomôžeme mu pričarovať všetky tri šatky, aby s nimi mohol neskôr i žonglovať presne tak ako my.

„Michal, dáš to! Priprav si ľavú ruku,“ opäť ma otcov hlas vtiahol do prítomnosti. „Už budeš v cieľi!“ ozývalo sa miestnosťou. „Ty to naozaj dokážeš, si jednotka!“

Po takmer dvadsiatich minútach sa naše oči rozťahovali doširoka, ústa zostávali v prapodivnom „štronze úžasu“ a už nikto nepochyboval o tom, že sa to podarí. Michal s námahou, akú badať na tvárach zlatých medailistov olympiád či majstrovstiev sveta, nadvihol ľavú, dovtedy nehybnú ruku presne v čase, keď k nej dorazila pravá ruka so žltou šatkou. Doposiaľ „neposlušná ľavačka“ odrazu dostávala otcov pokyn: „Drž ju, drž, zvládneš to!“ No a ľavačka? Zrejme nedokázala sklamať vlhké oči všetkých, ktorí si v ten deň nepriali nič iné ako tento šialený zázrak. Dovtedy nehybná, akoby cudzia ruka odložená na Michalovom paplone bola pár centimetrov vo vzduchu a držala žltú šatku. Dvadsaťminútový výkon roztlieskal a rozplakal všetkých, ktorí sa zúčastnili tejto neuveriteľnej udalosti, a v tom istom momente uspal unaveného hlavného hrdinu Michala.

„Je jednoducho borec!“ Stalo sa to, v čo asi len málokto veril. Trvalo mu takmer dvadsať minút, kým sa s relatívne pohyblivou pravou rukou priblížil k ľavej. Prsty na predtým nehybnej ruke sa po niekoľkých minútach mierne roztvorili a uchopili šatku.

Keď je človek uväznený vo vlastnom tele a stáva sa zázrakom už len pootvorenie pier, očí či pohyb prstom, všetko naokolo je iné. Životné priority sa prehodnotia, láska a súdržnosť rodiny sú na prvom mieste. Som šťastná, že pri takýchto ľuďoch stojíme aj my, zdravotní klauni a klaunky, teda doktori s nápadne červeným nosom. A som rada, že sa s nimi nestretávame už len v nemocniciach či liečebniach, ale aj priamo v ich obývačkách.

Tento zázrak sa totiž uskutočnil v byte Michalovej rodiny na Orave. S Gvendolínou Vygumovanou sme tam v ten nádherný deň zašli a po stlačení zvončeka pri vchodových dverách sme zaštebotali: „Dobrý deň, ideme na návštevu! Prezuvky máme!“

Tak sa volá aj ďalší z programov občianskeho združenia Červený Nos Clowndoctors. Ak o to pacienti v paliatívnej starostlivosti majú záujem, navštevujeme ich doma, medzi ich najbližšími. Verte mi, že nielen pacienti, ale celá rodina potrebuje závan čerstvého vzduchu v podobe láskavého humoru a záujmu. Úprimného záujmu o každého, kto to potrebuje. Vo svete ho nie je dosť a nedá sa kúpiť. Aj preto ho cez naše veselé červené nosy chceme rozdávať plným priehrštím.

MILANKO NA BATERKY

Už spoza dverí tuším, že pôjde o veľkú vec. Pri-
ložíme uši na dvere a podľa zvukov vychádzajúcich
z miestnosti sa pokúšame uhádnuť, koľko ľudí v nej asi
bude. Tento trik sme odpozorovali od bratov Indiánov.
S istotou veľkého Winnetoua sa zhodneme, že vnú-
tri je minimálne jeden malý uplakáný chlapec. Spoza
chrbta nás prekvapí hlas zdravotnej sestry: „Skúste
trošku rozosmiať toho nášho Milanka, nechce jesť. Už
tri dni do seba nič nedal.“ Táto informácia dokreslila
našu predstavu. Po istom „klop, klop“ vchádzame do
miestnosti. Na toto nás ale mayovky nepripravili. Asi
päťročný poblednutý kučeravý chlapček sedí v želez-
nej postielke v nemocničnom pyžame a plače. Ruky
má zložené v lone a na jeho modrých očiach vidieť,

ako veľmi za posledné dni zoslabol. Na nočnom stolíku má pritom obrovskú kopy banánov, sušienok a jablk. Všetky nedotknuté.

„Dobry deň,“ pozdravím. „Ja som primárka De Mencia a toto je môj kolega doktor Harmanček, prišli sme vás vyšetriť.“ Malý Milanko prestáva plakať, no jeho oči nie sú o nič prívetivejšie. Stále sa nás bojí, musíme byť opatrní. Pristupujeme k pacientovi a začíname vyšetrenie. Najskôr treba poskytnúť bublinkovú anestéziu, ktorá funguje len v spojení s lahodnou hudbou. Sestrička, ktorá práve ošetruje pacienta vo vedľajšej miestnosti, sa na nás usmieva cez sklenené steny jednotky intenzívnej starostlivosti. V tom sa stane niečo, čo nikto nečaká. Doktor Harmanček sa dotkne Milanka čarovným prstom a on svieti! Svieti ruka, noha, hlava, jednoducho všetko. Pacient je prekvapený a priznáva sa, že aj my. Jediné možné vysvetlenie je, že sa pacient mení na žiarovku, a keďže dlho nejedol, budeme mu musieť voperovať do päty elektrické káble, ktoré ho budú vyživovať z klasickej dvestodvadsaťvoltovej zásuvky. Je tu ale šanca, že keď trošku podrastie, budú sa mu môcť voperovať do brucha tri deväťvoltové batérie, čo pre neho znamená že bude poháňaný dvadsaťsedemvoltovou silou, ktorá sa rovná sile dvoch celých a jednej sedminky koňa.

Malý Milanko už neplače. Teraz len vypliešťa oči na doktorov a nechápe, či to myslia naozaj vážne. Doktor Harmanček suverénne odkrýva perinu a meria mu päť dreveným tĺčikom na mäso.

„Ja si myslím, pán doktor, že by sme to s tým jedlom mohli ešte naposledy vyskúšať, nemyslíte?“

Hovorím zamyslene, držiac sa za bradu, aby som vyzerala trošku inteligentnejšie, ak sa to s menom De Mencia vôbec dá. Doktor neprotestuje. Lúpem banán a namierim ho k ústam malého pacienta. Ostaneme s doktorom nehybne stáť a čakáme, či sa nám na našu nastraženú udicu niekto chytí. Zrazu sa stane niečo úžasné. Z ničoho nič sa pred nami objaví obrovská šelma, ktorá sa drobnými tesákmi pomaly bliži k potrave, až nakoniec zahryzne do banána. Toto nás absolútne šokuje. Nepredpokladali sme, že sa tento už skoro robotický človek opäť vráti k svojej prirodzenej potrave. Spanikárime a s doktorom Harmančekom sa dohadujeme, že nemôžeme dopustiť, aby si odhryzol znovu, lebo potom ho už nebudeme môcť operovať. Milanko pomaličky, poctivo prežúva, usmieva sa a z úst mu vytŕča banán, ktorý len veľmi, veľmi ťažko lezie dole krkom. Ham, ozýva sa znova.

„Aaaaaaa, on papá, on zase papá, panikaaaa!“ vykrikujem a doktora Harmančeka oblievajú mdloby. To už je ale neskoro. Milanko sedí v postieľke, smeje sa, až mu poskakujú pliecka, a veselo žuje banán. Jeho líčka pomaly ružovejú a banán je čoraz menší a menší. Zdravotná sestra, ktorá celú túto situáciu sleduje z druhej miestnosti, odkladá misku s vatovými tampónmi na malý stolík vedľa pacienta, ktorého práve vyšetruje, a bez pohnutia sleduje, ako malý Milanko po troch dňoch opäť papá. Do očí sa jej tlačia slzy dojatia. Pri odchode z izby máme pocit, že v postieľke sedí úplne iný chlapec. Milanko nám máva, posielala nám pusinky a v líčkach má opäť ružovú farbu. Na chodbe nás stretne sestrička, podáva nám ruku a ďakuje za zázrak.

V SPRÁVNÝ ČAS NA SPRÁVNOM MIESTE

Byť profesionálnym zdravotným klaunom nie je obyčajná práca, je to povolanie – človek musí mať na to určité predpoklady a musí to milovať. Herecký talent, tvorivosť, empatia, zmysel pre komiku a humor, schopnosť improvizácie a za hrst' rôznych zručností – spev, tanec, kúzlenie... To by malo byť bežným arzenálom nemocničných rozveseľovačov s červenými nosmi.

Človek najprv musí prejsť náročným konkurzom, potom niekoľkými odbornými školeniami a počas celej klaunskej kariéry sa môže – či skôr musí – zdokonaľovať na rôznych školeniach, tzv. workshopoch (národných, medzinárodných alebo špeciálnych) zameraných na určité klaunské zručnosti. Jednou z mož-

ností iniciatívneho a vzdelávania chtivého klauna je aj niekoľkodňová výmenná klauniáda, pri ktorej sa môže čo-to priučiť od zahraničných kolegov. Mne – Krvinke Obehovej a mojej kolegyni sestričke Skúmvavke sa naskytila príležitosť ísť sa pozrieť k českým bratom a sestrám do stovežatej Prahy.

Išli sme navštíviť megavelkú nemocnicu Motol, oddelenie onkologickej ambulancie. Tunajšími klaunskými zvyklosťami nás sprevádzala Lucie Horáková ako sestrička Dagmar Chlupatá.

Už v prezliekarni nás zaujalo, že si miestnych doktorov uskladňujú pekne v chlade – na chladničke bolo totiž napísané „personál“. Hneď sme české metódy obdivovali aj pred prítomnou doktorkou, ktorú náš pohľad na vec veľmi pobavil a bola zvedavá na naše slovenské obyčaje. Po výmene medzinárodných nemocnično-folklórnych tradícií sme sa odobrali za pacientmi. Krvinka a Skúmvavka ako zvedavé slovenské turistky so skutočným fotoaparátom na krku a sestrička Dagmar ako trpezlivá česká sprievodkyňa. Rúcali sme rečové bariéry, obdivovali sme miestnych mladíkov, pózovali sme s nimi na chodbe a snažili sa odfotiť. Ale keď má fotoaparát v ruke klaunka, je to nadhlo. Sestrička Chlupatá najprv fotila so zatvoreným objektívom, potom ho otočila úplne opačne a nakoniec cvakla samu seba. Zachránila a odfotila nás až duchaprítomná mamina, resp. potenciálna svokra Krvinky, ktorá medzičasom aktívne balila jej syna.

Po rozveselení detských návštevníkov nemocnice sme zbehli dolu na prízemie do onkologickej ambu-

lancie, kde boli aj dospelí. Niektorí okolo tridsiatky, niektorí v strednom veku, iní dôchodcovia.

Bola to veľká tmavá chodba. Na pravej strane bolo množstvo dverí do ordinácií a na ľavej strane lavice. Klasickú predpoludňajšiu rutinu prerušili tri zdravotné klaunky. V rukách sme mali ukulele, bublifuky a pumpy, ktorými sme osviežovali prítomných. Pri niektorých sme sa pristavili a zaspievali im obľúbený hit. Chodbou zrazu znela aj ľubozvučná slovenčina, slovenské pesničky a dokonca slovenská hymna. Najviac to ocenili skôr narodení pacienti, ktorí si pri zoznamovaní sa s klaunkami zaspomínali aj na to, ako slúžili na vojne neďaleko Žiliny.

Vtom som si ako Krvinka Obehová všimla jedného dôchodcu, ktorý držal v ruke akýsi papierik a striedavo si ho približoval k tvári a vzdaloval. „S týmto vám to pôjde lepšie,“ usmiata som mu podávala do rúk malú lupu s pravítkom a logom Červený Nos Clowndoctors. Sympatický deduško zodvihol hlavu a pozeral sa na sestričku s červeným nosom ako na zjavenie. „Jéé, ďakujem, ja jsem si právě dnes zapomněl brýle,“ povedal so širokým úsmevom na vráskami posiatej tvári. Popriala som mu krásny deň, uklonila som sa a odišla za ostatnými pacientmi.

Zrak som mu síce nevylicila, no pomohla som mu vo chvíli, keď si potreboval prečítať lístoček z ordinácie. Bola som jednoducho v správny čas na správnom mieste. A aj to je misiou zdravotných klaunov.

BUBLINKY

Prvá bublina – Ham

Raz chcel asistent Kapusta zjesť bublinu napriek zákazu nadriadenej sestry Pištíkovej, ale nepodarilo sa mu to. Namiesto toho sa stalo malé nečakané kúzlo. Ako urobil ham-cvak zubami, dotkol sa bubliny tak, že v jej vnútri vznikla ďalšia malá bublinka. Veselo si začali spolu poletovať.

Mamička s bábätkom v náručí si to všimla a udivene pozrela na Kapustu. Kapusta už čučal na ňu, potreboval svedka. Obaja hľadeli raz na bublinu, raz na seba. Usmievali sa a niekde v duchu si vraveli: „Vidíš to? To fakt teraz takto vzniklo?“

Kapusta hneď informoval Pištíkovú, ale v tom puk... a bolo. Nevadí, dieťaťko unesené Pištíkovej

pesničkou bolo rovnako fascinované aj z obyčajných bubliniek. Túto špeciálnu si možno ani nevšimlo. Zato Kapusta i mamička si na ňu možno niekedy spomenú. Bude to radostná spomienka z nemocnice.

Druhá bublina – Vesmír

Dnes počas služby v nemocnici ma veľmi potešila radosť malého chlapca z úplne najobyčajnejšej veci – bubliniek. Dokázal by sa na ne pozerať hádam aj celú večnosť. Nič zvláštne, poviete si, veď tak reaguje veľa malých detí. Teda viac-menej všetky. Dokonca aj mnohí dospelí. Či už sú v nemocnici, alebo nie. Každý klaun má teda vo svojej výbave bublifuk a vie, kedy ho použiť. Je to ideálny prostriedok na kompletnú likvidáciu detského strachu. Zaručene funkčné kúzlo za päťdesiat centov. Niektorí zo zdravotných klaunov sa občas pomýlia a idú si z neho odpiť, ale v zásade vieme, že pre malé deti je vždy zdrojom bublín radosti.

Aj tento chlapček bol bublinkami neveriteľne fascinovaný. Všetci v miestnosti sme boli odrazu krajší pri pohľade na absolútne koncentrovaný záujem a úžasné potešenie v chlapcovej tvári. Zdalo sa, že jemne rozochveli celú jeho malú postavičku. V tej chvíli pre neho neexistovalo na svete nič iné. Už dávno som nevidel takú prenikavú, prirodzenú, nevinnú a trblietavú radosť. Odrážala sa v každej jednej bubline! Aj v tej najmenšej. Desiatky poslov radosti lietali po celej miestnosti. Objavovali sa a mizli v rovnakom údive.

Vyfúkali sme ich tam určite stovky, možno tisíce. Takmer celý bublifuk. Svet sa jednoducho premenil na

jednu obrovskú priesvitnú planétu, v ktorej poletujú milióny bublín obsahujúcich nekonečno bubliniek, ktoré skrývajú nekonečno nekonečien tých najmenších mikrobubliniek. Všetko hralo dúhovými farbami. A kdesi medzi nimi bolo počuť hudbu, na ktorú všetky tie priesvitné vzduchoplavkyne tancovali.

Keď sme sa potom na chodbe rozprávali s chlapcovou mamičkou o našej práci v nemocniciach, od dojatia sa rozplakala. Jej slzy sa vznášali po chodbe rovnako farebné a krásne ako bublinky.

MY, MAMY

V izbe číslo 8 bolo nejako dusno. Nielen preto, že do priestoru šesť krát štyri metre prišla rozvetvená rodina na návštevu dlhovlasej blondavej tínedžerky, ale hlavne preto, že po operácii, lekárskom verdikte a usmernení o liečbe, ktorej výsledok je neurčitý, zostali všetci mierne vystrašení. Každý sa to pokúšal skrývať po svojom a z každého to trčalo ako z ucha banán.

Paulína je vyslovene modelkovský typ. Súmerná tvár, plné pery, sivé oči, krásna pleť. Keď som vstúpila do izby, pohľad na ňu ma zaskočil. Ja ju poznám.

Ale odkiaľ? Prebleslo mi myslou a odvtedy som mala v hlave červíka. Pri mojom vstupe nebola vyslovene odmietavá, ale jej od únavy prepadnuté oči mi naznačili, že tam nie je veľa miesta.

„Neviem, či sa vôbec zmestíte,“ povedala tichým hlasom. Keďže som pomerne spratná, nenechala som sa takýmto upozornením odstrašiť. Popri zoznamovaní sa s ďalšími členmi rodiny som si všimla, že aj Paulínin brat je mimoriadne pekný a sympatický. Začala som teda merať koncentráciu krásy na meter štvorcový. Žiadny závažný proces, bežná procedúra zdravotných klaunov. Pri dokumentovaní bratovho 3D úsmevu som neodolala a odobrala som si vzorku. Keďže ani nezakňučal, pochválila som ho a do zásoby som si vyoperovala ešte tri náhradné – tentoraz tenké črevá. Nasadila som mu ružové okuliare a dala niekoľko kontrolných otázok ako: „Videli ste už niečo krajšie ako môj nos?“ Podľa odpovede som zistila, že chlapec je na dobrej ceste k zaľúbenosti.

Tatko ale stále zostával smutný. Prečo venuje Frčka toľko pozornosti len mladému? Čítala som z jeho očí. A tak som sa rozhodla poskytnúť bezplatnú zdravotnícku údržbu aj staršiemu pánovi. Poutierala som mu šatkou plešinu, dezinfekčným sprejom som mu strekla pod pazuchu a vyrobila som mu z tenkého čreva jeho syna gitaru, na ktorej sme si spolu zahráli a zaspievali populárnu pieseň jeho „mládí“ Sedí mucha na stene. Cítila som, ako mu rastie sebavedomie a chystá sa prinajmenšom zdravotnej poisťovni napísať ďakovný list za nadštandardnú údržbu pánov stredného veku. Spolu sme ešte vymysleli novú pesničku:

*Vždy, keď si utriem prach z plešiny,
cítim, že som celkom iný, cítim, že som IN.
Čo s tým, čo s tým, čo s tým?
Asi spravím veľký čin.
Červený nos si nasadím.*

Odrazu bolo v izbe veselo. Dokonca až nebezpečne veselo. Keďže sa po niekoľkých upozorneniach a zákazoch dlhovlasá pacientka neprestávala smiať, zistila som, že fičí na tvrdej droge s názvom dobrá nálada. Nechcela som vidieť, ako sa jej pri smiechu rozídu stehy v rane, a tak som radšej odišla.

Ako som tak s dobrým pocitom prechádzala k ďalšej izbe, otvorili sa dvere medzi chodbou a oddelením a onemela som. Už viem, kam Paulínu zaradiť. Tá podoba sa nedá zatajiť. Pred tridsiatimi rokmi sme si spolu s jej mamou Janou plánovali život. Vysnívali sme si rozprávkový príbeh, ktorý sa jednej z nás zjavne pomotal. Zostali sme stáť oproti sebe. Husté blondávé vlasy padali Jane do tváre a napriek tomu, že sa snažila vyčarovať na tvári úsmev z nečakaného stretnutia, rozplakala sa. Dala som si dole klaunský nos, podišla som k nej a objala ju. Niekedy aj nás dobehne emócia, ktorú nedokážeme spracovať cez červený nos. Niekedy sme, tak ako ostatní, príliš zraniteľní ľudia.

Podlomené kolená, hlava točiaca sa závratnou rýchlosťou, lapanie po vzduchu, ktorý sa náhle vyparil z celej planéty. My, mamy, žijeme v tom čase niekoľko životov. Presne toľko životov, koľko srdiečok nám bilo pod srdcom. My, mamy, sme síce najsilnejší, ale zároveň aj najzraniteľnejší ľudkovia na svete.

CELOAREÁLOVÁ KLAUNIÁDA

Oddelenie starších detí a oddelenie malých detí bolo za nami. Ešte nás čakala detská psychiatria a chirurgia. Ako každú stredu. Do rúk sme si vzali prezuvky, tašky s vecami a presúvame sa v plnom klaunskom výstroji. Chodba, výťah, vedľajšia budova, parkovisko.

Prešli sme okolo návštevníkov, nemocničného personálu, študentov medicíny či pacientov rôznych oddelení, ktorí sa pohybovali po areáli. A nás je dosť problematické prehliadnuť.

„Jeee, klauni!“ usmievali sa na nás záchranári, ktorí práve pristavovali sanitku a pomáhali staršiemu pacientovi pri vystupovaní. „Krásny deň prajeme!“ zvolali sme jednohlasne a zamávali im. Ako slušne vychovaní klauni zdravíme úplne každého. Je úžasné sledovať, ako sa zamyslené alebo zamračené tváre po pár sekundách usmievajú a ochotne odzdravia. A to je presne našou úlohou – zmeniť atmosféru v celej nemocnici a blízkom okolí.

„Nemáte nejakú pesničku aj pre nás?“ vyzvedali pracovníci prvej pomoci, ktorí už z diaľky počuli tóny

nášho žltého ukulele. „Samozrejme,“ odpovedali sme a kolegyňa hneď začala dávať jeden akord za druhým. Do toho sme spievali vymyslenou rečou a s patričným rockovým drajvom, až sme sa dostali k typicky sanitkovskému refrénu „úúúúúúúú-úúúúúú, úúúúúú-úúúúúú“. Potenciálnu novú hymnu ocenili záchranári zbo-rovým smiechom.

„Podďte aj k nám!“ volali na nás pacienti zo zamrežovaného okna budovy dospeláckej psychiatrie, ktorých bolo v obláčiku hustého cigaretového dymu len ťažko vidieť. „To nemôžeme, veď by sme sa pri vás udu-sili,“ diplomaticky sme odmietli pozvanie na cigaretku. Vysvetlili nám, že toto je jediná miestnosť v budove, kde sa môžu oddať svojej fajčiarskej potrebe.

„Tak my vám zaspievame odtiaľto,“ navrhli sme kompromis.

„Moja mama povedala, aby som nefajčiiiiil. Kyslý dym ma štípe v očiach a do pľúc sa vkráda nikotíín. Fajčenie škodííí zdraaaaa-viuuuu! Fajčenie škodííí zdraaaaa-viuuuu!“

Našu klaunskú verziu známeho songu prerušovali pískacie sóla takmer polmetrového žltého gume-ného morského koníka, ktorého som rytmicky stáča-la. Za ním vždy nasledoval hurónsky smiech fajčiarov. Tlieskali, až im poskakovali ohorky v rukách. Sľúbili, že sa pokúsia fajčenie obmedziť. My sme im zasa sľú-bili, že fajčiť nezačneme – aj tak sme už na to staré. Cestou sme ešte museli odmietnuť jedno pozvanie na kávu od robotníka pracujúceho na lešení a zmizli sme za dverami detskej chirurgie, kde nás už čakali ďalší pacienti.

NOČNÁ NÁVŠTEVA

Priznám sa, že v časoch, keď sa ešte len formovala osobnosť doktora Capka, boli mojou nočnou morou pacienti na prahu dospelosti. Dlho som hľadal spôsob, ako sa na nich pripraviť. Pri každom pokuse viesť s nimi klaunský dialóg, alebo teda vytvoriť klauniádu hodnú ich pozornosti som vnútorne trpel a bál sa pádu do sfér nazývaných trápno.

Cítil som, že pre takéto prípady musí byť klaun vybavený nenapadnuteľnou stratégiou, suverénnym prístupom, improvizáčnými schopnosťami a ducha-prítomnosťou. Až časom a skúsenosťou som si na-

zbieral niekoľko zaručených postupov ako na nich, čo mi umožňuje byť o krok pred pacientom a očakávať rôzne podnety z jeho strany. Ak sa ale žiadne podnety nedostavujú, je na čase vytiahnuť niektorý zo zaručených tromfov.

Stojíme pred izbou, v ktorej ležia stredoškoláci. Pri dvoch z nich je aj mnohopočetná návšteva – spolužiaci a rodičia. S primárom Špenátom si spoza záclony vyberáme obeť, na ktorú sa v izbe sústredíme. Je to asi sedemnásťročný chlapec, ktorého prišli pozrieť tri mladé dievčatá v jeho veku. Vchádzame do izby a tvárim sa nanajvýš vážne. Odmerane a sucho sa predstavíme a hneď sa uberáme k dotyčnému. Ostatní pacienti aj s návštevami na nás upriamia zrak, premerajú si nás, na tvári sa im zjavujú jemné úškrny a v očiach otázniky.

Sme pri posteli našej skoro dospeljej obeť a prísny pohľadom si ju premeriavame. Dievčenská návšteva sediaca po stranách postele sa len hanblivo usmieva. Chlapec nevie, čo má čakať, ale pred svojimi slečnami má nahodenú masku absolútneho suveréna – žiadne kontaktné úsmevy, iba výraz typu: „Dobre, dobre šaškovia, asi ste si splietli izbu.“ Ostatní pacienti v izbe pritlmia svoje rozhovory a jedným uchom počúvajú, čo sa bude diať. Podľa výrazu tváre nášho pacienta je jasné, že o spolupráci z jeho strany nemôže byť ani reč a na akýkoľvek jeho podnet by sme čakali do Silvestra. Keďže publikum je početné a očividne zvedavé, je čas ťahať žolíka.

Doktor Capko v tichosti prezrie kartu dotyčného pacienta a suchým hlasom oznamuje: „Róbert, Róbert,

Róbert, bolo vám to treba?“ Naša obeť má na tvári kamenný výraz, ale jeho dievčenská návšteva sa evidentne nevie dočkať toho, čo bude nasledovať. Primár Špenát má vo svojom výrazovom registri množstvo prísnych a karhavých pohľadov, ktorými v tichosti atakuje ležiaceho pacienta.

Doktor Capko si dovoľí krátky predslov, ktorým všetkým návštevníkom objasní, čo sa tu deje alebo skôr bude diať. Oznamuje, že dnešnú noc došlo k závažnému porušeniu interných pravidiel nemocničného poriadku, ktorých sa dopustil tu prítomný Róbert. Chlapec statočne drží svoj kamenný výraz, ale je jasné, že na takúto pozornosť nie je zvyknutý. Doktor Capko pokračuje: „Róbert, opýtam sa vás na rovinu, čo ste robili túto noc od polnoci do šiestej hodiny rannej?“ Chlapec stroho odpovedá: „Spal som.“ Doktor Capko pokračuje: „Róbert, očakával som trochu obširnejšiu a hlavne pravdivejšiu odpoveď. Ale ako chcete. Nedávate mi inú možnosť. Pán primár, pacient je váš.“ Primár Špenát s kamennou tvárou siaha do ľavého vrecka svojho pláštá a vyťahuje kus pokrčeného textilu, ktorý sa vzápätí ukazuje ako spodná dámska bielizeň gigantických rozmerov. Všetko bez slov. Dievčenské publikum začína vybuchovať od smiechu. Róbertova „cool face“ má prvé trhliny, ale primár Špenát vyzerá vážne a neoblomne ako totem. „Róbert, ešte raz vám dávam možnosť vyjadriť sa k tomu, čo ste robili v noci, v čase od polnoci do rána,“ preruší ticho doktor Capko. „Čo by som robil? Spal som, vám hovorím,“ odpovedá Róbert a vidieť na ňom, že do tohto typu dialógu už nemá problém sa pustiť. Ešte síce netuší, čo všetko

na neho vytiahneme, ale cíti sa omnoho istejší ako na začiatku našej návštevy. Atmosféra v izbe nabera ob-
rátky.

Nastal kľúčový moment pre tento typ klauniády. Prívetivé a patrične nabudené obecenstvo, dosta-
točne duchapritomný pacient ochotný komunikovať
a ošemetná téma visiaca vo vzduchu – to všetko má
vynikajúci potenciál, aby sa mohla odohrať vtipná in-
vestigatívna tolková.

Primár Špenát si berie slovo a začína krížový vý-
sluch o bombardákoch. Keďže sa ráno údajne našli
pod Róbertovou posteľou, snaží sa ho usvedčiť z noč-
ných návštev, ktoré sú na oddelení prísne zakázané.
Ako inak? Stručné a rázne otázky primára Špenáta
nadobúdajú často dvojzmyselnosť, čo v okolitom
publiku vyvoláva masívne výbuchy smiechu, zatiaľ
čo Róberta to stavia do jemne chúlостivých situácií.
Vždy sa snažíme nedostať hlavného protagonistu do
vyslovene nepríjemných polôh, ale povedzme si na
rovinu, trošku neistoty ešte nikoho nezabilo, takže vý-
rečný pacient od nás niekedy schytá aj jemnú podpá-
sovku. Je to rétorická hra na mačku a myš, pri ktorej sa
dobře zabávame nielen my, ale najmä pacient a jeho
publikum.

A keďže v najlepšom treba prestať, aj my sa snaží-
me pri gradovaní atmosféry nepretrhnúť strunu vtipu
a zvoliť správny čas na finále a odchod. Najväčším za-
dosťučinením býva výbuch smiechu, ktorý v izbe ex-
ploduje, keď za sebou zabuchneme dvere. Pocit, ktorý
pri tomto smiechu máme, by doktor Capko nazval „en-
dorffínový pendepon“.

KONCERT PRE SIMONKU

Zvyknúť sa dá na čokoľvek, ale keď vidíte, ako sa po nemocničnej chodbe rúti zástup bielych plášťov, tlačí veľkú posteľ, na ktorej leží malé dieťa a bolestivo narieka, na to sa jednoducho zvyknúť nedá.

„Majte sa krásne, dovidenia!“ volám veselo, ťahám doktora Brzdu za fonendoskop a za vreloho smiechu a potlesku pacientov opúšťame nemocničnú izbu. Ocítame sa na chodbe, kde však panuje úplne iná nálada. Práve tu prevádzajú malé, asi osemročné dievčatko, ktoré je po operácii a smutne vzlyká. Sestrič-

ka ju starostlivo pozoruje a tlačí pred sebou stojan s transfúziou. Za ňou kráča mama dievčatka, nižšia uplakaná blondína, ktorá v jednej ruke drží vreckovku a v druhej zvierá dcérinu ruku. Otec kráča po druhej strane a hladká svoju malú princeznú po tvári. Ďalšia zdravotná sestra tlačí škripajúcu posteľ na izbu číslo 6. Celý sprievod ide pomerne rýchlo.

Ocitám sa v úplne inom svete, tak len prekvapene pozdravím: „Dobry deň, sme pooperačný uvítací výbor. Vitajte v našom interhoteli a nebojte sa, dobre sa tu o vás postaráme.“

„Počuješ Simonka? To sú klauni, prišli sa na teba pozrieť,“ hovorí otec, potom sa otočí ku mne a dodá: „Simonka je nevidomá a práve jej operovali skoliózu chrbtice.“

Pozriem sa na ňu. Je nádherná. Plavé vlasy jej lemuju plecia, má hebkú tvár a nádherné veľké sivé oči, ktoré však pozerajú do prázdna. Prichádzame do izby. Nakuknem dnu a vidím tam veľa ľudí. Dvaja dospievajúci pacienti majú návštevu, všetci sa potichu rozprávajú. Keď sa do miestnosti dostáva posteľ so Simonkou, všetko sa zmení. Prítomní stíchnu, nehýbu sa, akoby boli paralyzovaní. Zdá sa, že ani nedýchajú, oči vidne nevedia, ako majú reagovať na ubolené dievčatko. Vo vzduchu visí bezmocnosť, ktorá naplňa každý centimeter miestnosti. Ticho v izbe ruší len Simonkin bolestivý plač. Uvedomujem si, že treba urobiť niečo, čo by prečistilo ťaživý vzduch. Premýšľam, snažím sa zachovať si chladnú hlavu a nenechať sa strhnúť ponurou náladou. Brnkám na ukulele. Malá prestáva plakať, zázrak! Od vzrušenia sa mi chvejú prsty. Hudba!

Len tá pomôže. Pozbieram v sebe všetku odvahu a sebaisto poviem:

„Simonka, vitaj na tvojom uvítacom koncerte!“ narúšam ticho a hrám na ukulele. Rozdávam všetkým v miestnosti gumové hračky pre psov a ukazujem im, ako sa na ne dá písať. Sú tu všetky, káčer Duffy, prasiatko Bobby, kura Božena, dokonca aj sušené zelené hrkajúce vajce z Tasmánie.

Jeden otecko nie je schopný odtrhnúť od Simonky oči. Keď si odo mňa berie pískajúcu myš, potichu mi povie: „Neviem, či je to dobrý nápad,“ a ukazuje smerom k nej. „Je to dobrý nápad, verte mi,“ hovorím a pohľadom ho prosím o dôveru. Neodpovedá mi, len prikývne a sklopí pohľad.

„Tak tedaaa, ideme na to. Budeme hrať a spievať, a keď na vás kolega ukáže, stlačíte hračku a budete mať sólo.“ Ďalej už len hrám, spievam, všetci pískajú a doktor Brzda sa vrtí v bokoch a diriguje. Aj Simonkini rodičia sa zapájajú do hrania a pískajú ostošeť.

Keď Simonka začuje veselú pieseň, prestáva plakať. Na chvíľu sa jej tvár uvoľní od bolesti. Neplače. Usmieva sa. Ona sa usmieva! Nie je to žiadny veľký smiech, len úsmev, ktorý ale všetko mení. Doznievajú posledné tóny piesne, ďakujeme všetkým za nádherný koncert venovaný Simonke a zbierame gumové hračky. Som neskutočne šťastná, lebo sme ju aspoň na chvíľu dokázali rozveseliť a potešiť. Najväčšiu úľavu vidieť na Simonkiných rodičoch. Stres a obavy sú čoraz menšie a menšie. Teraz už vedea, že je to len otázka času, kým príde ďalší a ďalší úsmev.

KTOSI

Ach, tí blázniví klauni, tvária sa, že život je gombička. Tušia oni vôbec čo sa nám stalo? Chcú ignorovať naše pocity? Smútok a pochybnosti, ktoré tajne ukrývame pod tieňom nádeje?

Som aktívny mladý človek. Tridsiatnik žijúci v narastajúcom chaose malého, zato dostatočne bláznivého veľkomesta. Dynamický, stresujúci život v hektickej dobe zatiaľ zvládam bez väčších problémov. Niektorí moji rovesníci si už zažili prvý infarkt, rozpad manželstva, nervové zrútenie či pobyt na psychiatrii. Ja sa tvárim, že som v pohode. Čo môže byť náročné v prípade, že sa vám napriek vašej snahe nič nedarí a celý život vám pripadá ako smutná nezmyselná kôpka

nešťastia? Trápiť sa ale nemôžete. Niekedy nezostáva nič iné, ako zabudnúť na seba a svoje problémy, pretože niekto vás potrebuje silných. Špeciálne rodičom o tom nemusím nič hovoriť. Zhlboka sa nadýchnete a pustíte sa do toho. Ak je čas, pomôže krátka meditácia, plávanie, beh, joga či krátky výlet na bicykli. A hlavne – pozitívna myseľ. Dnes sa napríklad cítim úplne OK, napriek tomu viem, že musím zbierať každý kúsok energie. Budem ju potrebovať. Pracujem od rána, ale obed nestíham. Nevadí, aspoň nebudem mať odkrvený mozog a budem pohotovejší. Mám totiž službu v nemocnici. Potrebujem byť svieži a akčný. Balím si vypratý kostým a košeľu, kontrolujem počet nosov a balónov vo veľkej modrej taške. Vzápätí ju hádzem cez plece a opúšťam malý jednoizbový byt. Niekedy je opustený, aj keď som vnútri. Na to ale teraz nemôžem myslieť. To sa ich netýka, vravím si v duchu a rýchlym krokom kráčam asi desať minút na zástavku trolejbusu.

Vedia o drásajúcom zúfalstve a beznádeji, ktoré si nikto z nás nechce pripustiť? Strach. Neistota. Prázdno otvára svoju náruč z každého kúta izby. Tu i doma. Modlitba. Zdá sa, že možnosť uzdravenia či straty sa ráta v číslach a názvoch diagnóz a vyšetrení. My predsa nie sme čísla! Výkrik kdesi vo vnútri.

Občas okolo prehučí električka. Prerušovaný prúd áut na štvorprúdovej ceste sa po pár minútach mení na súvislý autotok, ktorý sa spája s ďalšími tokmi vobrovskom biomechanickom klbku hučiacej križovatky. Desiatky autobusov, trolejbusov a električiek rôznych čísiel a smerov. Stovky áut, tisíce ľudí. Niekedy sanitka alebo dokonca helikoptéra. Niekam sa ponáhľajú. Nad

tým všetkým visia reklamy na výhodné hypotéky, úžasné zľavy, akčné filmy a drahé reštaurácie. Záplava číslic, cien a času. Roztrasené čísla na účte, nedočkavé v telefóne. Pyramída dátumov v kalendári. Tak toto je život? Nastupujem do trolejbusu, ktorý ma vezie do detskej nemocnice. Počas cesty sa mi v očiach odrazia možno aj tisíce áut. Sú si veľmi podobné. Za tých päť minút zazriem možno tisíce ľudí. Každý jedinečný. A predsa navzájom veľmi podobní. Som rád, keď sedím, zbieram posledné kúsky energie. Budem ju všetku potrebovať. Premýšľam, koncentrujem sa.

Hľadáme pokoj. Všetko je odrazu také náhle a rýchle. Alebo mrazivo statické. V každom prípade nespravodlivé. Prečo my? Čas sa začína zvíjať v kľbku zmien, ktoré priniesol. Raz sa vlečie ako naša bolesť, inokedy sa šialene rozbehne. Relativizuje všetko, čo žijeme. Osud? Hnev! Musíme bojovať, veríme. Či iba vieme? Veríme a odrazu pochybujeme. Je to normálne. Komplikovaný kolotoč života nás vezie raz hore, inokedy dole. Niekedy sa možno zasekne.

Vystupujem. Kráčam k budove, do budovy, po chodbe. Necítim ani vôňu, ani zápach. Mám pocit, že toto miesto je ako každé iné. Budova a v nej ľudia. Som niekto, kto sem má pravidelne, opakujem, pravidelne priniesť niečo, čo je tu nesmierne vzácné. Ľahkosť, humor, hru a nové myšlienky. Na prízemí stretám deti a ich rodiny. Mamy, otcov, babky, tety, súrodencov. Keby tu boli obchody, možno by som si myslel, že som v obchodnom dome. Nie som. Občas medzi nimi prejde zdravotná sestra, doktorka, primár, záchranári v červenej uniforme či chlapík s obrovským vysávačom. Pred nemocničným

bufetom sa v dohodnutom čase stretávam s kolegyňou. Veľa o sebe nevieme, ale sme priatelia. Prehodíme pár viet. Dám si niečo malé pod zub a už stojíme vo výťahu. Niekedy žartujeme už tam. Zahrievacie kolo. Zvoníme. Dobrý deň, Červené nosy, pustíte nás? Atmosféra oťažie. Vstupujeme na onkologické oddelenie. Červené ktosi. Kto si?

Neistota strieda istotu. Kolotoč dní sa mení v špirále paradoxov. Jedna skúsenosť prebija druhú. Dokážeme si byť ešte niečím istí? Keď sa naše myšlienky v niektorých chvíľach zúžia do existenciálnych súradnic, ostáva len neistota a odhodlanie.

Dám to, vravím si, bude to dobré. Obujem sa do toho celý a pôjde to. Nasadzujem si poslednú súčasť kostýmu – červený nos na gumičke. Jej odtlačky mi na tvári ostanú ešte hodinu či dve po skončení klauniády. Usmejem sa na kolegyňu a ideme na to. Moje klaunské ja – asistent Kapusta – je pripravené. O chvíľu vstupujeme do prvej izby. Vlastne vždy vstupujeme do prvej izby. Tak ako sa každé ráno začína nový deň.

Kto vlastne sú? Prečo pôsobia tak uvoľnene, akoby sa nič nedialo? Sú naivní či drzí? Kde berú toľké sebavedomie? Smútok je prirodzený a máme naň právo. Vždy po ňom nasledovala radosť. Treba len čakať. Trpezlivo. Poctivo. Keby nám len niekto povedal, ako dlho ešte. Dobre, dáme im jeden pokus. Trvá to dlho. Je tu dusivá nuda a zdá sa, že malému sa to páči. Chvíľami sú dokonca naozaj vtipní. Možno veľmi dlho...

Onkológia. Asistent Kapusta odovzdal trojročnému Matúškovi plastovú kameru – privesok na kľúče, nech nakrúti svoje Vianoce. Na kameru sa nakrúca takto,

začal Kapusta otáčať priveskom okolo prsta. Matúško prikývol. Na Kapustove (a aj moje) prekvapenie začal nakrúcať už aj naše hudobné vystúpenie. Počas pesničky poctivo krútil kamerou, aj keď sa mu v jeho maličkých rukách skoro vôbec netočila. To však pre neho nebol problém, vydávala štrngotavý zvuk, ktorý sprevádzal našu skladbu. Nemyslel som si, že Matúško sa hneď tak aktívne a s radosťou chopí svojej kameramanskej úlohy. Celý čas sa usmieval tak, ako to vie len on. Pochybujem, že vedel, čo je to kamera a nakrúcať. Ale na tom predsa vôbec nezáleží...

Už viem, že aj pod čiernym oblakom týchto dní nás môže zaskočiť malá udalosť, ktorá dokáže spôsobiť zázrak. Jedna molekula, človek či udalosť, myšlienka či pocit, ktorý preskupí celý vzorec pochmúrnej reality. Aj keď len na chvíľu. Odpustenie nám pomôže premôcť hnev. Aspoň na chvíľu. Odpúšťame si. Vlastne všetkým. Nabudúce ich skúsime privítať s úsmevom.

Mário bol trochu agresívny, chcel vidieť všetko, čo máme vo vreckách. Upokojil ho Kapustov rapový koncert, nepáčili sa mu však Kapustove gate a topánky. A potom ďalšia a ďalšia izba až po poslednú.

V jednej z izbe chcel Kapusta (a možno aj ja) vedieť, či vyzerá naozaj tak zle, ako mu vrazil Mário. A mama povedala, že nie, že je „krásny, dobrý, móóóže byť, krasotín...“ zakoktala sa... „Krasomil!“ povedala. Všetci sme sa začali smiať. A tak Kapusta dostal aj svoje krstné meno. Asistent Kapusta teraz o čosi viac vie, kým je.

Cesta domov z nemocnice. Únava a vyčerpanie. Opäť trolejbus. A tých ľudí v ňom mám akosi radšej. Každý vieme svoje.

TERAPIA ŠOKOM ALEBO AKO SA DÁ PRÍSŤ K SLUŠNÉMU HOTELU

Desaťročné dievčatko sa v presklenej izbe lúči-
lo s mamou. Bolo pripútané k infúzke a chodbou sa
rozliehal jeho plač. K tomuto obrazu sa mohlo viazať
hneď niekoľko príbehov.

Sotva sedemročný chlapček v zvieratkovskom
pyžame, ktoré bolo o dve čísla väčšie, si zapchával uši
a so zatvorenými očami sa v tureckom sede hompálal
na postielke. Tínedžerka z vedľajšej izby sa radšej hlb-

šie začítala do „cool“ časopisu a mama najmenšieho dieťaťa na tomto oddelení si svoje drobča, na ktorom dominovala veľká plienka, tuhšie privinula k sebe. Dávala mu tak najavo: „Neboj sa, ja pri tebe zostanem, spolu to zvládneme“.

Rozhodla som sa vojsť do epicentra plaču. Zaklopala som, predstavila som sa ako spolubývajúca, ktorá si tiež zaplatila tento luxusný pobyt. Porozkladala som si kabelky a ich obsah všade okolo. Bola som šťastím celá bez seba, že mám takú nádhernú izbu priamo v ZOO časti hotela. Ako odborníčka na „všetkomožné“ som sa kochala detailmi zvierat, ktoré boli pokreslené na okolitých skrinkách a na skle. Šplhala som sa za nimi viac či menej úspešne, motkala som sa šťastím a dievčatko vôbec nechápalo. Z jej začervenaných, inak modrých očí sršali otázky: „Čo tu tá chce?“ „Naozaj sa tu rozkladá?“ „Kto ma ruší počas môjho oprávneného plaču?“

Toto všetko som v priebehu sekundy rozšifrovala z pohľadu blondavej kučeravej Sabínky v ružovej nočnej košeli. Nenechala som sa odradiť. Vyložila som z tašky aj ružové prasa s konštatovaním, že máme rovnakú obľúbenú farbu, a teda spolu budeme dobre vychádzať. K prasaťu som priložila aj sliepku ako zdroj vždy čerstvých vajícok a prikryla som celý svoj zverinac perinkou.

Sabínka neskryvala prekvapenie a na plač úplne zabudla.

Pri mojej hre na ústnej harmonike jej od smiechu začalo trhať kútikmi úst, zvlášť po tom, čo som chcela nežne a s láskou v hlase zaspievať a zahrať sliepke

uspávanku Čierne oči, chodte spať. Po hudobnej predohre však zo mňa na počudovanie vypadlo „modré oči, chodte spať“ a tie moje kukane mi hneď aj zaklapli. Padala mi hlava, ale to už dievčatko kričalo: „Spadneš, zobud' sa!“ Toto sa niekoľko ráz zopakovalo, až Sabínka prišla na to, že pesnička nemá byť o modrých, ale o čiernych očiach.

A pravdou je, že keď Sabínka zaspievala pesničku správne, zaspala čiernooká sliepka a nie ja. Pretože, ako je známe, ja Frčka Strelená, mám oči modré. Moja vďačnosť bystrému dievčatku nemala konca. Chcela som jej na oplátku doobjednať limonádu, ktorá jej tiekla priamo do žily, tak reku u koho ju Sabínka objednávala naposledy. A ona, že u sestričky. „Ach, páni! Tak ty tu máš sestru? To je váš rodinný hotel?!“ chytila som sa slamky a začala som si vybavovať výraznú zľavu na ďalší pobyt. Desaťročná spolumajiteľka hotela bola naozaj veľkorysá a zľavu mi prisľúbila. Tak som jej nechala aj červenonosé pero, aby mi zľavovú ponuku odmailovali a odfaxovali, že určite prídem.

Rýchlosťou blesku som sa pobalila, pozdravila všetky tvory na stenách, rozlúčila som sa s majiteľkou hotela a odišla som.

Hovorí sa tomu terapia šokom. Sabínke zjavne prišla vhod. V nemom úžase zostala na posteli ako prikovaná, s ústami smerujúcimi do úsmevu. Zrejme jej v hlave bežal film o tom, čo sa v jej nemocničnej izbe za uplynulých sedem minút udialo. V ten deň sa plač z jej izby už neozýval. A ako nám sestričky neskôr prezradili ani počas ďalších dní hospitalizácie. K majiteľke hotela sa plač predsa nehodí.

NEMOCNIČNÝ INVENTÁR

„Máme tu jedno dievčatko s mamičkou na päťke, tam môžete ísť. Na šestke by malo spať bábätko, však sa skúste pozrieť. Na trojke mali hnačky, tak sa potom riadne umyte, a na štvorke máme náš inventár – malého Adamka. Dnes sa na vás teší.“ Sestrička nám opísala situáciu na oddelení pre najmenšie deti v nemocnici, ktorú navštevujeme každú stredu.

Vždy, keď ako zdravotní klauni prídeme do nemocnice a prezlečíme sa do kostýmov, vyhladáme niekoho kompetentného z personálu, kto nás oboznámi so stavom detí na izbách. Potom si umyjeme a vydezinfikujeme ruky a rekvizity a ideme klopať na všetky izby oddelenia.

Hneď vedľa miestnosti, kde majú sestry základňu, tzv. sesterňu, je izbička, v ktorej už tretí rok býva malý Adam. Už keď sme ho videli prvý raz ako malé hnedo-oke bábätko s bledými vláskami, nám sestričky vysvetlili, že je tam bez mamy a zrejme nastalo. Ako maličkému mu museli vyoperovať tenké črevo a jeho telo teda nie je schopné prirodzene tráviť živiny. Od narodenia nemôže nič jesť a aj príjem tekutín má veľmi obmedzený (vraj môže piť iba čajíky, aj to len po lyžičkách). Celý jeho svet tvorila najprv postieľka a jedna izba, neskôr chodba, prípadne iné priestory nemocnice. Za jej brány sa (ak nepočítame výjazd na operáciu do Prahy) však nikdy nedostal. Nikdy nebol na čerstvom vzduchu. Stromy, slnko, sneh – od všetkého ho delilo nemocničné okno. Postupne sa stal miláčikom všetkých sestier a doktoriek, ktoré sa o neho striedavo starali.

Zo začiatku veľa plakal a veľmi pomaly si zvykal aj na červenonosých doktorov, ktorí mu od dverí púšťali bublinky, hrali na ukulele a jemne spievali. Niekedy nám mával už z chodby a posielal nám pusinky a inokedy spustil „alarm“ už pri prvom klaunovi, ktorého videl. Mesiac za mesiacom sme sledovali, ako sa nám mení pred očami. Často stretávame na oddeleniach batolatá, no málokteré vidíme rásť priamo v nemocnici. Z uplakaného miminka s nevýraznými črtami sa

postupne stalo dieťaťko, ktoré stálo v zamrežovanej postielke a kývalo klaunom. Aj Adamkove prvé kroky a prvé slová patrili priestorom nemocnice a jej personálu. Nebol to jeho druhý domov. Bol to jediný domov, ktorý poznal. Rodičia chodili len na návštevy, lebo doma sa starali o Adamkovu sestričku.

Časom sa stal pánom chodby, ktorý ostatným ubytovaným pomáhal aklimatizovať sa v krásnych a farebných, no stále nemocničných izbách. Kamarátiť sa začal aj so zdravotnými klaunami. Najmä tretí rok, keď už viac chápal, vnímal a vedel povedať aj zopár slov. Zapáčili sa mu naše klobúky, okuliare a rôzne doplnky, ktoré sme nosili vo vreckách. Najviac zo všetkého ho dostalo ukulele – malá žltá štvorstrunová gitara, na ktorú krásne hrali napríklad primárka De Mencia alebo doktor Stresser. Keď sa s nami chvíľku pohral a popočúval naše pesničky, už nás vyprevádzal a posielal za ostatnými detičkami „Paa-paaa! Paaa-paa!“

Jedného dňa nás na chodbe privítala sestrička a za ruku držala malého Adamka – rockera! Na krku mal zavesenú detskú elektrickú gitaru, široký úsmev na tvári a rozžiarené očka, ktoré čakali, že si spolu s klaunami „zadžemuje“. Ako nemocničný jedináčik mal vo svojom veľkom štvorpodlažnom a asi desaťizbovom byte množstvo hračiek, s ktorými sa chvíľu pohral a potom ich odhodil. Jeho najobľúbenejšou sa stala gitara. Zdravotné klaunky sestrička Krvinka Obelková a primárka De Mencia mu s radosťou robili sprievodnú kapelu. De Mencia spievala a hrala na ukulele, čo sa Adamovi veľmi páčilo, lebo mal pocit, že všetky tóny idú z jeho gitary. K dvojici sa pridala spevom

a šialeným tancom so žonglovacími šatkami Krvinka Obehová. Prítomné sestričky si koncert tohto exkluzívneho tria dokonca nahrávali na mobil a smiali sa.

Adamko bol jeden z mála pacientov, ktorí nás poznali aj v civile. Vždy nám mával na rozlúčku, keď sme prechádzali okolo jeho izby bez klaunského nosa. Zvykli sme si na seba a skamarátili sme sa. Ani sme si netrúfali dúfať, že ho niekedy pustia domov.

„Ahoj Miška, keď sme dnes s Tomášom klaunovali, zavolała si nás pani doktorka a prezradila nám, že v piatok majú malého Adamka prepustiť do skúšobnej domácej liečby!“ zavolała mi Jarka cestou z Trenčína.

„To je výborné!“ tešila som sa z novinky, hoci mi to ešte celkom nedošlo.

„Chceli by pre neho usporiadať rozlúčkovú párty a rozmýšľali, čo by mu kúpili alebo čo by ho potešilo. A vraj by ho chceli prekvapiť tým, že sa s ním prideme rozlúčiť aj my klauni,“ pokračovala Jarka.

„Okey, ideme na to. V piatok sme tam ako na koni,“ súhlasila som rozhodne. Po dohodnutí posledných detailov s kompetentnými z klaunskej kancelárskej centrály v Bratislave sme sa vydali na cestu.

Bol to veľmi zvláštny pocit. Prvý raz má ísť Adamko domov. Domov. Ved' on tam v podstate ešte nikdy nebol. Zvládne to? Doteraz sa o neho denne staralo aj päť ošetrojúcich sestier, doktoriek a doktorov. Zvládnu to jeho rodičia?

Na rozlúčkovej „chodbovici“ sa stretli všetky sestričky, doktorky a konečne sme videli aj Adamkových rodičov – veľmi príjemne vyzerajúci, sympatický mladý pár (mamina nižšia blondína, otec stredne vysoký

hnedovlasý muž). Nabešli sme ako Krvinka Obehová a primárka De Mencia a spustili sme všetky najväčšie hity. Bublínkovali sme, spievali a radovali sme sa. Okolo Adamka stáli okrem biologických rodičov aj všetci adoptívni – nemocniční rodičia. Niektorí z nich mali aj slzičku na krajíčku – veď im odchádza dieťa, ktoré prakticky vychovávali.

„Čau-čau!“ nadšene mával Adam a vítal pána primára, svojho „náhradného otca“. Postupne sa s Adamkom všetci od fotili a vystískali ho. Jeho rodičia sa usmievali, všetko sledovali a oči sa im leskli dojatím.

Ako zdravotné klaunky sme jeho mamine sľúbili, že ak budú chcieť, môžeme ho prísť pozrieť aj domov. Slávnostne sme im venovali na cestu HUMORIN – škatuľku vitamínu HA-HA a CHA-CHA, v ktorej sa nachádzajú dva penové červené nosy aj s podrobným opisom použitia pre všetky prípady akútnej mrzutosti či plačlivosti.

Bolo pre nás veľkou ctou, že sme sa stali súčasťou tejto zázračnej chvíle, keď si mohli doktori vyškrtnúť malého Adamka z nemocničného inventára.

„ŠLAHENE“

Je skoro päť hodín popoludní, keď sa ako primárka De Mencia vyplazím s doktorom Koalom na tretie poschodie nemocnice, kde ležia malé deti. Otvoríme dvere do chodby, kde už stoja mamičky a preberajú si večeru. Niektoré sú samy, iné sú ovešané ratoľešťami. Skôr ako sa stihneme vôbec spýtať, kde všade môžeme ísť, začujeme obrovský rev z vyšetrovne. Všetky mamičky jemne cúvnu o krok dozadu, no De Mencia

a doktor Koala sú školení na boj zblízka, preto sa vrhajú do prvej línie a opatrne otvorili dvere. A tam? Mamička s pani sestričkou sa snažia udržať inhalátor na tvári asi štvorročného chlapca, ktorý sa stále myká a chce si zložiť to, čo bežní ľudia poznajú len z televízie. Plastový náhubok s hadičkou, cez ktorý prúdi liečivý plyn. Ako sa chlapec krúti, para mu lieta okolo hlavy. Nervozita prítomných je očividná, preto sa s doktorom Koalom rozhodneme odlákať pozornosť chlapca a poskytnúť tak mamine a zdravotnej sestre trochu času.

„Dráááák, dráááák!“ vykriknem ako zmyslov zbavená.

„A plahajú mu z huby šľahene,“ dodávam a ani si neuvedomím, že som to povedala opačne. To sa už ale smejú všetky mamičky postávajúce okolo nás s taniermi v ruke. Malý drak spozornie a prestáva sa metať. Sestrička si vyčerpane napraví ošinu a drží inhalačnú masku pevne na nose malého pacienta.

„Rýchlo, vyskočte na koňa pán princ a bojujte s ním.“ Ohnem chrbát, aby doktor mohol na mňa vyskočiť. Doktor Koala sa štvorá na môj chrbát, berie si balónik a vyrába si meč. Zdvihne ho do výšky a zreve: „Hijó, hatatitla!“ Capne koňa, teda mňa po slabinách, teda chrbte a kôň sa rozbehne do vyšetrovne. Malý fučiaci pacient vypúli oči a snaží sa čo najviac vdychovať a vyfukovať plyn, aby sa pridol k našej hre. Zrazu sa k nemu prirúti dvaja červenonosi doktori. Jeden hika ako kôň a druhý ho šťuchá balónovým mečom do hlavy a do bruška. Je to boj na život a na smrť. Drak sa drží statočne, len vyfukuje „šľahene“ a sedí pevný ako skala. Napokon sa princ Koala vzdáva, zloží do rúk ma-

lého draka svoju balónovú zbraň a dáva koňovi, teda mne pokyn na odchod z bitevného poľa. Za dverami nás čaká zástup smejúcich sa maminiek. Tak s doktorom pokračujeme v klauniáde. Keď odchádzame z oddelenia, sestrička nás pristaví a ďakuje nám, pretože si s malým Jurkom už dlho nevedeli dať rady a on tie inhalácie nutne potreboval. „Teraz to už bude ľahšie, budeme sa hrať na dráčika,“ dodáva veselo. Mám z toho veľkú radosť, podarilo sa nám pomôcť zdravotníckemu personálu a trošku im uľahčiť robotu.

KDE REALITA KONČÍ, BUBLINY ZAČÍNAJÚ

Bolo to už fest dávno. Určite to bola jedna z mojich prvých klauniád, keď som už vedel, že bublifuk je magická vecička, ktorá boduje hlavne u najmenších pacientov. Ako však zafungoval v tomto prípade, bol malý zázrak pre všetkých zúčastnených.

Prichádzame na oddelenie intenzívnej starostlivosti a pýtame sa personálu, aká je dnes na oddelení situácia. Sestričky nás špeciálne upozorňujú na prípad dievčaťa, ktoré u nich práve leží. Volá sa Petra, má sedemnásť rokov, je po ťažkej autohavárii a po vážnej operácii. Leží u nich už niekoľko dní a jej stav nie je dobrý. Sestričky hovorili niečo o poškodenom mozgu alebo mieche, nepamätám si to už presne, ale dievča sa vôbec nehýbalo, pozeralo kalným pohľadom do

steny, zápästia malo pokrútené a akoby zafixované v nejakom krči. Z úst Petre tiekol pramienok slín.

Keď sme sa na ňu so sestričkou Vydarenou pozreli, bolo nám hneď jasné, že tu nie je miesto pre slovný a akčný humor, pretože sme si vôbec neboli istí, či nás Petra vidí a vníma. Vyzerala, akoby nereagovala na nič. Skúšali sme jej ticho rozprávať, jemne sa jej dotýkať, prišlo na rad aj ukulele, ale reakcia absolútne žiadna. Skúsili sme teda bublifuk. Snažili sme sa urobiť vždy len jednu čo najväčšiu bublinu a pustiť ju tak, aby si ju Petra mala šancu všimnúť. A zrazu jej zreničky zareagovali - z neurčitého pohľadu preostrihli na tučnú bublinu, ktorá komótno padala popred jej tvár. Hneď nás to posmelilo a začali sme chrliť bubliny vo väčšom množstve. Jej zreničky boli čoraz aktívnejšie a priostrovali z jednej bubliny na druhú. Bublinkujeme, bublinkujeme, keď sa zrazu dievčaťu začne hýbať pokrútená ruka a s námahou ju vystrčí do priestoru vedľa postele, kam padá vodopád bublín. Bublíny padajú na trasúcu sa ruku a vidieť, že s Petrou sa niečo deje. Vtedy vchádza sestrička, ktorá ju odváža na iné oddelenie alebo na nejaký zákrok. Ani si nestíhame nič povedať, pomáhame vymanévrovať pojazdnú posteľ z izby a odchádzame za ďalším pacientom.

Niekoľko minút sa mu venujeme, keď zrazu začujeme z chodby krik. Vychádzame sa pozrieť a vidíme, ako sestrička uteká a kričí: „Klaunííí, poďte s bublinkamiííí“. Hneď za ňou tlačia Petrinu posteľ ďalšie sestričky a dokonca samotní doktori. Prichádzajú k nám a vidíme, že Petra už šibrinkuje dvomi rukami a z úst sa jej derú náznaky slov. Začínáme intenzívnu bublinovú

terapiu a dozvedáme sa, že to, čo sa nám bublinami podarilo v izbe, je vlastne malý zázrak. Petra totiž od operácie až do tejto chvíle nevykazovala žiadne reakcie na okolité prostredie. Nedalo sa ani presne určiť, aké veľké je poškodenie mozgu alebo miechy. Z celého okolo stojaceho personálu bolo cítiť eufóriu, prekvapenie, úžas, úľavu, ale hlavne radosť z toho, že Petrin stav tak náhle poskočil k lepšiemu. Mám pocit, že boli aj nejaké slzy. Vtedy som si pomyslel, že obyčajná bublina asi nie je úplne obyčajná, keď dokáže človeka zo stavu bdelého nevedomia priviesť späť do reality.

Od tej chvíle považujem bublifuk za univerzálny komunikátor, ktorý k nám priletel minimálne zo štvrtej dimenzie a môže robiť zázraky.

O ORGANIZÁCIÍ

Občianske združenie ČERVENÝ NOS Clowndoctors (2004) je nezisková organizácia s celoštátnym pôsobením, ktorá prostredníctvom vyškolených zdravotných klaunov prináša humor a radosť hospitalizovaným deťom, dospelým, geriatrickým pacientom a každému, kto to potrebuje v rámci zdravotníckych zariadení. Okrem pravidelných návštev nemocníc realizuje aj špeciálne projekty a prispieva tak k zlepšeniu ich psychického a tým i celkového zdravotného stavu. V súčasnosti 46 zdravotných klaunov a klauniek pravidelne navštevuje 38 nemocníc, 2 liečebné zariadenia a 5 zariadení pre seniorov a ročne potešia viac ako 60 tisíc pacientov.

Ďalšie informácie na www.cervenynos.sk

...pretože smiech pomáha!

MALÉ ZÁZRAKY

Príbehy zdravotných klaunov
o. z. ČERVENÝ NOS Clowndoctors

Gary A. Edwards, Jarka Hatiarová, Tomáš Hudcovič,
Mariana Kovačechová, Michaela Pastorková, Peter Važan

Vydalo: občianske združenie ČERVENÝ NOS Clowndoctors
Bratislava 2013

Editorky a korektorky: Zuzana Maďarová, Zdenka Pašuthová

Preklad: Danka Ježíková

Ilustrácie: Lenka Volšická

Obálka a grafická úprava: Roman Anderle

Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk

ISBN 978-80-971413-3-2

www.cervenynos.sk

ISBN 978-80-971413-3-2